СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 5.20, 20.52, 15.32;
Віцебск — 5.05, 20.48, 15.43;
Магілёў — 5.09, 20.42, 15.33;
Гомель — 5.10, 20.35, 15.25;
Гродна — 5.34, 21.08, 15.34;
Брэст — 5.43, 21.01, 15.18.

МЕСЯЦ:
Першая квадра 9 мая

ІМЯНІНЫ:
Марка, Сільвестра;
Віктара, Станіслава

ЗВЯЗДА

8 МАЯ 1992 г. пятніца, № 90 (21868)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 50 кап.

УСЁ ЗМЯШАЛАСЯ Ў НАШЫХ СЭРЦАХ: РАДАСЦЬ І ГОРЫЧ, УДЗЯЧНАСЦЬ І ВІНА, РОСПАЧ І НАДЗЕЯ...

А ЗОРКІ ЗАСТАЮЦЦА...

Мяняецца мода. Мяняюцца кіраўнікі ўсіх рангаў. Мяняцца можа, як аказваецца, нават дзяржаўны лад.

Мяняюцца разам з усім і святы. Ужо, здаецца, замена адбылася па ўсіх святочных пунктах. Засталіся Новы год, 8 Сакавіка і Дзень Перамогі. Хоць, напрыклад, у Прыбалтыцы апошні за свята цяпер не лічаць. Сцяг у маі 1945 года над рэйхстагам быў чырвоны... А ён сёння не ў пашане, гэты колер. Але пры чым тут Перамога? Вялікая, нягледзячы ні на што.

Мне не падабаюцца некаторыя выступленні нашых дэпутатаў-ветэранаў на сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі. Хочацца далучыцца да меркавання, што таталітарным мысленнем папахвае... Але, пры ўсім тым, хочацца адначасова самому сабе запярэчыць: гэтыя людзі ўратавалі ўсім нам жыццё і свабоду. І мне, і маім бацькам, і Станіславу Шушкевічу, і Зянону Пазьняку таксама. Усё ж такі не вельмі хочацца ўяўляць нават самым дэмакратычным і радыкальным сябе батракамі на полі якога-небудзь нямецкага барона.

Усё правільна, гісторыя пайшла далей. І трэба пераасэнсоўваць яе ўрокі, вяртацца на больш-менш цывілізаванае месца ў гэтым свеце. Але няўжо наша Перамога не была Перамогай цывілізацыі?

Цяпер нашы ветэраны сустракаюцца з іхнімі, нямецкімі, паціскаюць адзін аднаму рукі і вітаюць новыя адносіны паміж Германіяй і былым Савецкім Саюзам. І гэта добра. Вось толькі пры гэтым нейкія непераможныя атрымліваюцца ў нашых былых салдат Вялікай Айчыннай усмешкі.

Старая выкладчыца журфака універсітэта неяк сказала мне, што пасля Перамогі ўвесь час хацелася ўсміхацца. Вы часта сустракалі ў апошнія гады ветэрана, які б усміхаўся жыццю?

Вядома, цяпер не да ўсмешак. Ёсць людзі, якія і гэта свята праводзяць на могілках. Гэта маці загінуўшых у Афганістане —хто таксама выканаў свой абавязак перад Радзімай да канца.

Але ўсё роўна гэта свята. Свята мужчынскага пачатку. Таго самага, які спрадвечна абараняў свой дом, сваю сям'ю і Айчыну ад чужынцаў. Сыну Марыі Прохараўны Шайко, афганцу, прапаноўвалі даслужваць ужо ў Саюзе пасля двух раненняў. Ён адмовіўся. Гэта не лічылася за мужчынскі гонар — валакіціць з уласнай воінскай службай.

Цяпер шмат можна размаўляць і спрачацца пра парадкі ў нашай арміі, але воінскі абавязак быў і, упэўнены, застанецца ганаровым абавязкам.

Таму 9 мая—у першую чаргу павага тым, хто выканаў яго спаўна і хто даў магчымасць усім нам займацца іншымі абавязкамі і правамі.

Успамінаю, як дзед, які быў начальнікам штаба партызанскай брыгады ў гады вайны, адчытваў мяне з братам за тое, што мы напісалі крэйдай на сцяне драўлянага дома: «Паміраем, але не здаёмся», імітуючы гераізм абаронцаў Брэсцкай крэпасці. «Людзі кроў пралівалі за гэтыя словы, а вы, падшыванцы...» — лаяўся ён на нас.

Ужо праз некаторы час уласным розумам я дапяў, што ёсць у жыцці такія рэчы, над якімі недарэчна ўвогуле нейкае дзеянне, каменціраванне ці сляпое перайманне. Што ёсць святое для любога чалавека—пралітая кроў абаронцаў яго Радзімы і яго дома.

У мяне да гэтага часу вісіць над ложкам партрэт майго дзеда-партызана, павялічаны з малой ваеннай фотакарткі. Я яго папрасіў зрабіць каляровым, таму непасрэдна твар дзеда атрымаўся на фоне як бы запечанай крыві.

Звычайны ваенны партрэт таго часу. Акуратна зачэсаны прабор злева направа. Два кубікі ў пятліцах. І нейкі дужа строгі позірк чалавека, якому заўтра ў бой.

Такія партрэты ёсць амаль у кожнай беларускай сям'і. І іх становіцца ў апошнія гады ўсё больш, чым саміх людзей на гэтых пажаўцелых здымках ваенных часоў. Застаюцца ад той вайны з цягам часу такія партрэты, помнікі ды яшчэ чырвоныя зорачкі на магілах невядомых салдат. Тыя зоркі, пад якімі мы атрымалі сваю Перамогу і якія ўжо, здаецца, нічым не заменіць. Ні для тых, хто аддаў жыццё і сваю мужнасць за нашу свабоду. Ні для нас, хто яе прыняў.

Аляксандр КОКТЫШ.

У гонар свята вялікай Перамогі

9 мая — свята вялікай Перамогі над фашызмам. Гэта свята з'яўляецца набыткам усіх міралюбівых народаў Зямлі, у тым ліку і беларускага народа, які жыццямі мільёнаў сваіх сыноў і дачок унёс уклад у справу Перамогі. Памяць аб загінуўшых за справядлівую справу свяшчэнная для кожнага з нас.

У сувязі са святам Перамогі ў Рэспубліцы Беларусь і яе сталіцы горадзе-герої Мінску будзе праведзены шэраг урачыстых мерапрыемстваў. Упершыню будзе аб'яўлены загад міністра абароны Рэспублікі Беларусь у сувязі з Днём Перамогі. Міністр абароны генерал-лейтэнант П. П. Казлоўскі 9 мая выступіць па Рэспубліканскім радыё і тэлебачанні. У 22 гадзіны неба Мінска і крэпасці-героя Брэста азораць святочныя феерверкі.

8 мая ў 19.00 у Доме афіцэраў г. Мінска пройдзе ўрачысты вечар. 9 мая ў 10.00 на плошчы Перамогі, кургане Славы, ля абеліска «Горад-герой Мінск», на мемарыяльным комплексе «Хатынь», у гарадах і населеных пунктах рэспублікі да помнікаў і абеліскаў загінуўшых у гады вайны будуць ускладзены вянкі. Ва ўскладанні вянкоў прымуць удзел кіраўнікі рэспублікі, Міністэрства абароны, прадстаўнікі Савета ветэранаў вайны і працы, грамадскіх і рэлігійных арганізацый.

9 мая адбудуцца праходжанне ваенных аркестраў па вуліцах Мінска, іх выступленні ў парках і на плошчах горада. Ансамбль песні і танца БВА, іншыя самадзейныя творчыя калектывы выступяць са святочнымі праграмамі.

У дні свята Перамогі воінскія гарнізоны і часці будуць адкрыты для наведвання сваякамі ваеннаслужачых, ветэранамі вайны, прадстаўнікамі грамадскасці.

Прэс-цэнтр МА РБ. (БЕЛТА).

Загад
міністра абароны Рэспублікі Беларусь

6 мая 1992 г. № 3 *гор. Мінск.*

Таварышы салдаты, сяржанты і старшыны, прапаршчыкі, афіцэры, генералы!

Паважаныя ветэраны і партызаны Вялікай Айчыннай вайны!

Дарагія суайчыннікі!

47 гадоў прайшло з таго дня, калі пераможна завяршылася небывалая па маштабах і лютасці бітва супраць фашызму. Вялікая Айчынная вайна ўвайшла ў нашу свядомасць як найвялікшая трагедыя чалавецтва, якая прынесла незлічоныя ахвяры, пакуты і гора беларускаму народу.

Дзень Перамогі стаў сімвалам памяці, сімвалам непераможнасці і гордасці народа. Веліч яго подзвігу не гасне ў вяках.

Назаўсёды захаваецца памяць аб тых, хто адстаяў гонар, свабоду і незалежнасць Айчыны!

Цяперашняе свята Перамогі ўпершыню адзначаецца ва ўмовах незалежнасці дзяржавы Рэспублікі Беларусь. Ідзе працэс станаўлення і яе ўласных Узброеных Сіл. У імя бяспекі рэспублікі асабовы састаў часцей і падраздзяленняў прыкладае свае духоўныя і фізічныя сілы ў павышэнні баявой гатоўнасці і баявой вывучкі. Воіны, верныя беларускаму народу, штодзённа праяўляюць самаадданасць, стойкасць і вытрымку.

Сардэчна віншую асабовы састаў, ветэранаў і партызан Вялікай Айчыннай вайны, ветэранаў Узброеных Сіл са святам — Днём Перамогі!

Жадаю добрага здароўя, поспехаў у службе, асабістага шчасця і дабрабыту.

У азнаменаванне свята Дня Перамогі **загадваю:**

9 мая 1992 года ў 22.00 зрабіць святочны феерверк у сталіцы Рэспублікі Беларусь горадзе-герої Мінску і ў крэпасці-герої Брэсце.

Вечная слава героям, загінуўшым у баях за свабоду і незалежнасць нашай Айчыны.

Няхай жыве гераічны народ незалежнай дзяржавы Рэспублікі Беларусь.

Міністр абароны Рэспублікі Беларусь генерал-лейтэнант П. КАЗЛОЎСКІ.

У Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь прыняў пастанову, у якой тарыфная стаўка першага разраду для сеткі рабочых і служачых народнай гаспадаркі з 1 мая 1992 г. устаноўлена 1.050 рублёў, вызначаны памеры дапамогі на дзяцей, іншыя меры па сацыяльнай абароне насельніцтва. Тэкст пастановы будзе надрукаваны ў бліжэйшым нумары газеты.

Уручэнне вярыцельных грамат

7 мая Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Турэцкай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Тансу Акандан уручыў вярыцельныя граматы Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. Шушкевічу.

Тансу Акандан нарадзіўся 17 ліпеня 1942 г. у Стамбуле. У 1965 годзе скончыў Анкарскі універсітэт. З 1968 па 1970 г. быў трэцім сакратаром у Міністэрстве замежных спраў, з 1970 г. — консул у Антверпене, з 1973 г. — першы сакратар пасольства ў Кувейце. Затым, з 1975 года працаваў у цэнтральным апараце Міністэрства замежных спраў. У 1977—1981 гг. — саветнік пасольства ў Вашынгтоне, з 1981 г. зноў у МЗС, у 1983—1987 гг. — саветнік пасольства ў Рыме. Затым работа ў МЗС, з 1988 па 1989 г. на пасадзе намесніка генеральнага дырэктара ЕЭС. Жанаты.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Італьянскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь Джанлука Берцінета ўручыў вярыцельныя граматы Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь Станіславу Шушкевічу.

Джанлука Берцінета нарадзіўся 3 студзеня 1941 г. у Ферара. У 1964 г. закончыў юрыдычны факультэт Пізанскага універсітэта. У 1967 г. прыняты на дыпламатычную службу. Са студзеня 1968 г. працаваў у Галоўным упраўленні персаналу, затым аташэ місіі. Са снежня 1968 г. — у асабовым Сакратарыяце намесніка міністра. З 1969 г. — другі сакратар у Пастаянным прадстаўніцтве Італіі ў Арганізацыі па эканамічнаму супрацоўніцтву і развіццю (АЭСР) у Парыжы. З 1970 г. — сакратар місіі. З 1972 г. — першы сакратар місіі. З 1972 г. — першы гандлёвы сакратар у Пекіне. З 1975 г. — першы сакратар у Вашынгтоне, з 1977 г. — саветнік. З 1982 г. — выконваючы абавязкі загадчыка IV аддзела Галоўнага ўпраўлення па эміграцыі і сацыяльных справах. З 1983 г. — першы саветнік па эміграцыі і сацыяльных справах у Пастаянным прадстаўніцтве Італіі ў ЕЭС у Бруселі, затым першы саветнік па друку і інфармацыі таго ж прадстаўніцтва. З 1989 г. загадчык III аддзела Галоўнага ўпраўлення па супрацоўніцтву ў развіцці. З 1990 г. — Надзвычайны і Паўнамоцны Пасланнік II класа, з 1991 г. — у прамым падпарадкаванні генеральнага дырэктара па супрацоўніцтву ў развіцці.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб унясенні змянення ў Пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Частку другую пункта I Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь» выкласці ў наступнай рэдакцыі:

Абзац 7 артыкула 34 у частцы ўстанаўлення сярэдняй стаўкі заработнай платы педагагічных работнікаў і прафесарска-выкладчыцкага саставу вышэйшых навучальных устаноў, а таксама частку I артыкула 37 увесці ў дзеянне з 1 верасня 1992 года.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

23 красавіка 1992 г. г. Мінск.

Вітамінны алфавіт А

Раслінаводы-аматары зараз вырошчваюць на сваіх участках разнастайныя плады, ягады, агародніну. Кожнаму, вядома, цікава ведаць, якія карысныя рэчывы, у прыватнасці вітаміны, утрымліваюцца ў тых ці іншых пладах, агародніне, як яны ўплываюць на здароўе чалавека.

Пачынаем публікацыю вітаміннага алфавіта з вітаміну А (рэцінол).

Гэта вітамін росту. Ён утрымліваецца як у прадуктах жывёльнага паходжання —рыбным тлушчы, масле, печані, яечным жаўтку, так і ў раслiннай прадукцыі — правітамін (карацін), з якога ў арганізме ўтвараецца вітамін А. Карацiну шмат у моркве, пятрушцы, шчаўі, зялёнай цыбулі, таматах, зялёным гарошку, суніцах, ягадах абляпіхі, чырвоным перцы, шыпшыне, рабіне, капусце, салаце, гарбузах. Сутачная патрэбнасць 2 мг (або 4—5 мг карацiну). Пры нястачы вітаміну А зацягваецца рост касцей і ўсяго арганізма, зніжаецца яго супраціўляльнасць прастудным і інфекцыйным захворванням, пагаршаецца актыўнасць пагацытаў. Можа ўзнікаць змрочная («курыная») слепата, парушацца набыццё зрокавага пурпуру,

а таксама магчымы захворванні вачэй, аслабленне зроку. Адсутнасць ці нястача ў харчаванні вітаміну А вядзе да парушэння абмену рэчываў, знясільвання, нервовага расстройства, выпадзення валасоў, захворвання слізістых абалонак поласці роту, вуснаў. Паколькі вітамін А тлушчарастваральны, для лепшага яго засваення неабходна дабаўляць у стравы з агародніны масла, алей або смятану.

Падрыхтавана па публікацыях у друку прафесараў Л. ВІГОРАВА і Н. ПАЛЯКОВА.

Чым багаты боб?

Гэта непатрабавальная расліна дае ўраджай без асаблівага догляду. Вытрымлівае замаразкі да —4°С. Любіць вільгаць.

На градцы боб сеюць радкамі з міжрадкоўем у 45 см. Праз паўтара-два месяцы пасля з'яўлення ўсходаў паспявае зялёны боб. Насенне ў залежнасці ад сорту паспявае праз 90—130 дзён. Найбольш распаўсюджаны сарты «рускі чорны», «беларускі», «віндзорскі зялёны» і «віндзорскі белы».

Зялёны боб ужываюць у салаты. Яго карысна ўжываць пры хваробах печані, нырак, кішэчніка.

Спецыялісты лічаць, што салаты з зялёнага бобу садзейнічаюць паніжэнню глюкозы ў крыві пры цукровым дыябеце. У зялёным бобе мала вугляводаў, яны ўтрымліваюць правітамін А, вітаміны групы В, РР, С, мікраэлементы. Дзякуючы гэтым якасцям боб у малочнай спеласці карысны дыябетыкам.

Спелае зерне бобу вызначаецца ад іншай гародніны і злакаў высокім утрыманнем бялку лігуміну. Каштоўнае тое, што да 70 працэнтаў гэтага бялку засвойваецца арганізмам. Але стравы з бобу не лічацца дыетычнымі па той прычыне, што затрымліваюцца ў страўніку звыш 4 гадзін і выклікаюць лішняе браджэнне ў кішэчніку. Асабліва непажадана ўжыванне ў ежу спелага бобу пры сардэчна-сасудзістых захворваннях, калітах, хваробах страўніка, падстраўнікавай залозы, жоўцевага пухіра. З асцярогай трэба ўжываць у ежу спелы боб людзям пажылога ўзросту.

Як падоўжыць дзіцячы ложачак

Расце дзіця. Вось і ложачак стаў яму кароткім. Як прадоўжыць тэрмін яго службы?

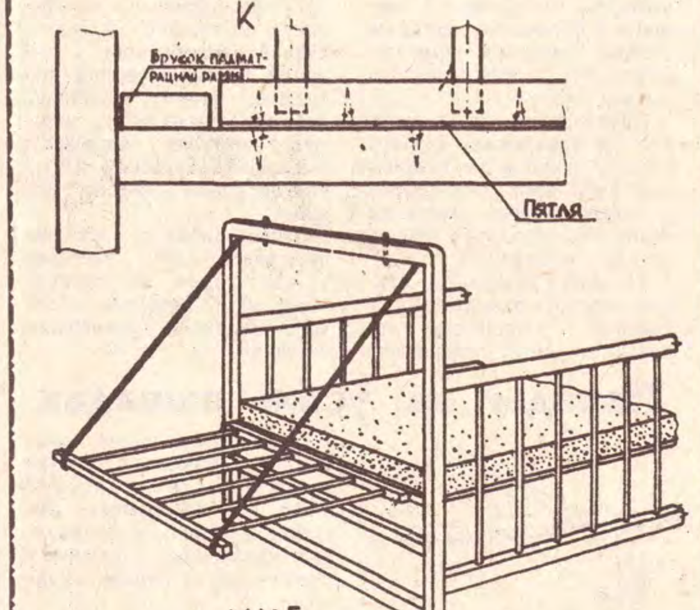
У спінцы, звернутай да ног, выпільваюць усе вертыкальныя палачкі, затым выразаюць ліст клеенай фанеры таўшчынёй 6—12 міліметраў (па шырыні праёму спінкі), даўжынёй 150—160 сантыметраў і ўкладваюць яго на падматрацную рамку. Фанеру закрываюць матрацам, а на тую частку, якая выступае, кладуць спецыяльна пашыты матрац. Каб не звальваўся, яго прывязваюць да фанеры, у якой прасвідроўваюць спецыяльную адтуліну. Фанеру трэба трывала прымацаваць тасёмкамі або рамнямі да верхняга бруска спінкі (як на мал. Б).

Другі спосаб больш складаны, але затое дазваляе захаваць першапачатковы выгляд ложачка. У спінцы ложачка на петлях прыстасоўваецца рашотка, якая займае вертыкальнае становішча і фіксуецца двума штыркамі (мал. А), калі ложачкам не карыстаюцца, і замацоўваецца ў гарызантальным становішчы (мал. Б) трывалымі тасёмкамі, калі дзіця кладзецца спаць. Рашотка робіцца з палачак, выразаных са спінкі і двух брускоў сячэннем 22×28 міліметраў. Палачкі падразаюцца на 15 міліметраў і прыводзяцца да адной дакладнай даўжыні. У брусках на роўнай адлегласці прасвідроўваюць гнёзды па дыяметру палачак глыбінёй у 15 міліметраў. Прымацоўваючы рашотку да сярэдняга бруска спінкі ложачка, яго ніжні брусок з абодвух бакоў укарочваецца на 50 міліметраў, каб сюды магла змясціцца падматрацная рамка (мал. К).

Рашотку можна замяніць шчытком з клеенай фанеры або драўнінна-валакністай пліты таўшчынёй 6,8 або 10 міліметраў. Для мацавання петляў да такога шчыта неабходна прыклеіць і замацаваць шрубамі брусок сячэннем 20×20 міліметраў.

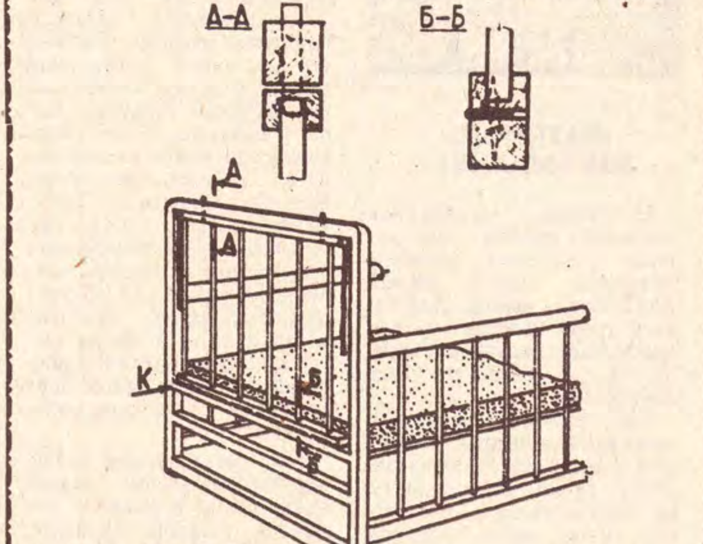
Колы з ложачка лепш зняць, а каб ён быў устойлівым, пад стойкі пакласці падкладкі.

У апошні час сталі выпускацца ложачкі і іншага тыпу — спінкі ў іх выраблены з цэлага драўлянага шчыта. Каб падоўжыць такі ложачак, прыйдзецца зрабіць «акно» ў адной са спінак. Для ўводу пілы прасвідроўваюць з кожнага боку контуру некалькі побач размешчаных адтулін. Краі старанна зачышчаюць і замацоўваюць адкідны шчыток.

Родная мова, гісторыя, культура— неад'емная частка нашага самаўсведамлення

БЕЛАРУШЧЫНА

СВОЙ ПОГЛЯД

Мэрыя ці магістрат?

Не так даўно давялося прысутнічаць на прэс-канферэнцыі ў Мінгарвыканкоме. Ішла размова пра рэфармаванне гарадскога Савета, пра стварэнне малога Савета. Закранался і тэма далейшай перспектывы, у прыватнасці, магчымасць увядзення мэрыі і пасады мэра ў сталіцы.

Цікава, што праводзіў сустрэчу з прэсай не нейкі «камуністычны ветэран», а сябра адной з дэмакратычных партый. Неяк заўсёды лічыў, што менавіта гэтыя людзі не толькі добра размаўляюць па-беларуску, але і па-сапраўднаму дбаюць пра Беларусь. Але вельмі здзівіўся, калі гэты чалавек пачаў весці размову менавіта пра мэрыі і мэраў.

Вось тады і закралася ў галаву думка: а ці ведаюць нашыя выбраннікі з Мінгарвыканкома пра тое, што наш горад меў (чаму толькі меў — мае!) Магдэбургскае права, 500-годдзе якога ў 1999 годзе будзем святкаваць? Напэўна, усё ж ведаюць.

Дык чаму ж размова, услед за расійскімі «рэфарматарамі», вядзецца пра мэрыі і мэраў? Варта прыгадаць, што на Беларусі, у гарадах, якія мелі Магдэбургскае права, былі магістраты. Гэта засведчана ў Статуце ВКЛ 1588 года!

У нас неяк прывыклі здзекліва ставіцца да кансерватызму. Але менавіта кансерватызм — аснова еўрапейскасці. Прыклад Германіі, Францыі, Англіі сведчыць пра яго жыццяздольнасць. І таму ў нас, на Беларусі, неабходна пайсці менавіта кансерватыўным шляхам — адрадзіць усе структуры нашай дзяржаўнасці — Сойм, соймікі, рады, адміністрацыйны падзел, талер, магістраты.

Менавіта тады наша дзяржаўнасць набудзе сваё гістарычна адметнае аблічча. І магістраты ў беларускіх гарадах былі б не толькі аднаўленнем яшчэ адной нашай спрадвечнай дзяржаўнай структуры, але і нагадвалі б нашчадкам пра шматвяковую гісторыю, калі не толькі наша сталіца мела Магдэбургскае права.

Анатоль МЯЛЬГУЙ.

ТРАДЫЦЫІ І ЛЮДЗІ

Радаўніца на Залатой гары

«Ваша Высокапраасвяшчэнства! Просім благаславіць правядзенне памінальнага набажэнства з хрэсным ходам на Радаўніцу ў Сталавіцкім прыходзе ў сувязі з Вялікаднем памёршых... на зняважаных вайсковых пахаваннях Паўночнай і Першай сусветнай войнаў.., а таксама на прыходскіх зруйнаваных могілках былога праваслаўнага прыхода між вёсак Загор'е, Дуброўна, Сачыўкі...»

Гэта радкі з пісьма Міністэрства культуры і Беларускага праваслаўнага брацтва трох Віленскіх пакутнікаў пры Мінскім Свята-Петрапаўлаўскім саборы ў Беларускую праваслаўную царкву, на якім мітрапаліт Філарэт зрабіў кароткую, ёмістую рэзалюцыю: «Бог благаславіць святыя намеры Брацтва».

Радаўніца... Свята, якое ніколі не забывалася на Беларусі, якое цесна перапляплося ў смутку аб страчаным і, адначасова, у радасці за працяг жыцця, сувязь пакаленняў — жывых і памёршых. Сёлета яно ўпершыню святкавалася як «афіцыяльна дазволенае», як дзяржаўнае свята. Людзі ўшаноўвалі памяць сваіх продкаў без боязі «быть неверно понятыми», паступова пазбаўляючыся ад путаў даўно ўжо матэрыялізаванай і ўкаранелай «коммунистической пропаганды и агитации».

Паміналі і тут, на могілках, раней яшчэ прыбраных і добраўпарадкаваных, — у Сталавічах, дзе былі людзі з Загор'я, Сачывак, Уласаў, Таршычаў і Судараў—з самага ранку, як гэта здаўна заведзена ў нашым краі, з абрусамі, стравамі і кветкамі.

А там, на Залатой гары, чамусьці спатрэбілася благаславенне?

Цягнулі дарогу Мінск — Брэст, так званую «алімпійку», бо будоўля была прымеркавана да Алімпійскіх гульняў у Маскве. А побач з трасай ціха туліліся могліцы, старыя, на іх ужо не хавалі: на Залатой гары — шведы і рускія, праз дарогу, дзе стаяла Загорская царква (таксама разабраная і вывезеная ў Каўпініцу, дзе потым згарэла), яшчэ адны, дзе пераважна хавалі святароў, а недалёка і вайсковыя пахаванні часоў Паўночнай і Першай сусветнай войнаў, дзе побач з праваслаўнымі ляжалі каталікі, пратэстанты — немцы і шведы...

Ляжалі, спачывалі, але...

Менавіта адсюль, з могліц, па загаду «зверху» сталі браць жвір на «алімпійку», пераважна на ўчастак ад Дуброўны да Уласава. Жвір разам з чалавечымі касцямі і чарапамі! На адрэзку, на якім, паводле сведчання жыхароў вёсак, няма года без аўтакатастроф (на чужых касцях шчасця не будуюць!)

У маі 1983 года, як знак ад Бога, на гэтым знявечаным месцы была знойдзена ікона Пакрава Багародзіцы са Святымі Анёламі, Прарокамі і Апосталамі «за гаротных молячыхся і з гора іх выбаўляючых».

А таму з першых жа крокаў, звязаных з правядзеннем хрэснага ходу да зруйнаваных магіл, вышэйпамянёныя арганізатары сутыкнуліся з зацятым процістаяннем мясцовых «кесараў», асабліва тых, у якіх, як кажуць у народзе, «у вушах вішчыць».

За два дні да Радаўніцы ікона знаходзілася ў Сталавіцкай царкве, напярэдадні — на малебне ў Жыровіцкім манастыры. А 5 мая хрэсным ходам ад навакольных вёсак, з харугвамі, з удзелам трох свяшчэннікаў, дыякана і паслушнікаў Мінскай духоўнай семінарыі, хору семінарыстаў і хору Беларускага праваслаўнага брацтва была дастаўлена да месцаў былых пахаванняў.

Цяжка перадаць словамі працэс хрэснага ходу: сотні людзей з навакольных вёсак, з царкоўнымі спевамі ішлі праз вёску, а пасля па свежапасеяным полі, з якога паўсюдна, як крык аб літасці і чалавечай спагадзе, тырчалі чалавечыя косці і чарапы.

Яшчэ па дарозе старэйшы жыхар вёскі Загор'е дзевяностагадовы Мікалай Ключко расказаў пра тое, як стараўся былы старшыня калгаса «Новый путь» Баранавіцкага раёна «давесці да канца» распачатую справу па руйнаванню магіл. Не паслухаліся яго трактарысты, дык назаўтра прывёз ім старшыня тры літры гарэлкі. Сказаў: давайце, хлопцы, вып'ем, а пасля, калі ўжо выпілі...

На спантанным мітынгу, які адбыўся адразу пасля набажэнства, пісьменніца Ніна Загорская, ураджэнка гэтых мясцін, старшыня Беларускага праваслаўнага брацтва Мікола Матрунчык, многія вяскоўцы казалі словы аб вялікай патрэбе гаіць раны, нанесеныя зямлі беларускай, памяці людской і гісторыі нашага народа, свята шанаваць памяць аб продках. Тут жа прысутныя пастанавілі збіраць грошы на пабудову капліцы (ці царквы), а ікону Пакрава Багародзіцы часова перадаць у Мінскі Свята-Петрапаўлаўскі сабор...

Потым, па дарозе ў Мінск, думалася, колькі яшчэ ў Беларусі такіх зняважаных людской чэрствасцю і бяспамяцтвам Залатых гор? Ці застрахаваны мы ад такога ж варварства ў будучым? І што яшчэ трэба зрабіць, каб загладзіць нашу віну перад светлай памяццю нашых прашчураў?

Уладзімір МАМОНЬКА.
Фота Уладзіміра КРУКА.

ВЕХІ ГІСТОРЫІ

ПЕРШЫ ПАДЗЕЛ РЭЧЫ ПАСПАЛІТАЙ: ХТО ВІНАВАТЫ?

Сёлета спаўняецца 220 гадоў з часу далучэння часткі Беларусі да Расійскай імперыі. У савецкай гістарыяграфіі далучэнне ў выніку падзелаў Рэчы Паспалітай называлася «ўз'яднаннем з Расіяй», у адрозненне ад дарэвалюцыйнай — якая лічыла, што наша тэрыторыя была гвалтоўна далучана да яе ў выніку трох руска-польскіх войнаў.

Рэч Паспалітая складалася з дзвюх аўтаномных частак: Польшчы (або Кароны) і Вялікага княства Літоўскага (або Літвы). На чале дзяржавы знаходзіўся кароль польскі, ён жа Вялікі князь Літоўскі. У XVIII ст. з дзяржаўнасцю Вялікага княства Літоўскага, у састаў якога ўваходзіла тэрыторыя, на якой жыў беларускі этнас, адбывалася тое, што, напрыклад, было з Беларускай рэспублікай у саставе Савецкага Саюза. За доўгія гады сумеснага існавання ў адной дзяржаве больш развітая і моцная частка паглынала слабую. Усё часцей «Рэч Паспалітую абодвух народаў» у другой палавіне XVIII ст. называлі «Рэч Паспалітая Польская», або Польшча. І 3 мая 1791 г. новая Канстытуцыя абвясціла аб ліквідацыі аўтаноміі Вялікага княства Літоўскага і ўтварэнні унітарнай дзяржавы.

Магнацтва рэспублікі было нешматлікае, але магутнае па свайму багаццю, уплыву, сваяцкіх сувязях з іншаземнымі фаміліямі, мела ў сваіх дварах уласныя войскі і карысталася дзяржаўнымі правамі. Анархіі магнацтва асабліва садзейнічала праўленне каралёў з саксонскай дынастыі — Аўгуста II і Аўгуста III. Права свабоднай забароны («liberum veto») лічылася адным з найважнейшых правоў шляхты ў Рэчы Паспалітай. Кожны шляхціц мог удзельнічаць у выбранні караля і адным голасам мог сарваць пасяджэнне сейма або адмяніць яго рашэнне. У той жа час існавала і прыказка: «Шляхціц на агародзе роўны ваяводзе». Для дасягнення сваіх мэт шляхта аб'ядноўвалася ва ўзброеныя саюзы, т. зв. канфедэрацыі. «Залатая вольнасць» шляхты абарочвалася самавольствам, беспарадкам, анархіяй.

Ужо з пачатку XVIII ст. Расія, Аўстрыя, Францыя і Прусія ўсё часцей умешваліся ва ўнутраныя справы Рэчы Паспалітай. І калі ў лютым 1763 г. у Пецярбургу атрымалі паведамленне аб цяжкай хваробе Аўгуста III, то пры двары адбылася нарада пяці саноўнікаў: графа М. Варанцова, князя А. Галіцына, графа Н. Паніна, графа А. Бястужава-Руміна і князя М. Валконскага, на якой было вырашана садзейнічаць выбранню караля з палякаў і падрыхтаваць для гэтага каля мільёна рублёў і корпус войскаў у 30 тысяч. Кацярына II прапанавала кандыдатаў: літоўскага стольніка графа Станіслава Аўгуста Панятоўскага або князя Адама Чартарыйскага. Калі неўзабаве кароль Аўгуст III памёр, магнаты Вялікага княства Літоўскага ўсур'ёз счапіліся ў барацьбе за трон. Самую ўплывовую з груповак (або, як яе называлі,— «фамілія»)— Чартарыйскіх, узначальвалі браты Міхаіл Чартарыйскі, вялікі канцлер Літоўскі, і Аўгуст, ваявода рускі. Групоўку Патоцкіх—кіеўскі ваявода Патоцкі і віленскі ваявода князь Караль Радзівіл (вядомы пад мянушкай «Пане Каханку»); Масальскіх — браты: літоўскі гетман і віленскі епіскап; лідэрам саксонскай быў каронны гетман Браніцкі. Чартарыйскія шукалі дапамогі і падтрымкі ў Расіі, Патоцкія — у Францыі і Прусіі. У 1764 г. у Вялікім княстве Літоўскім была створана генеральная канфедэрацыя, якая выступіла супраць Радзівіла. Войскі княства, сумесна з рускімі, занялі крэпасці Нясвіж і Слуцк. Войска Радзівіла было разбіта, а сам ён уцёк за мяжу. На выбарчым сейме 1764 г. на трон узводзіцца прадстаўнік Чартарыйскіх Станіслаў Аўгуст Панятоўскі. Расія і Прусія выставілі праект ураўноўвання правоў дысідэнтаў (жыхароў рэспублікі некаталіцкага веравызнання) з католікамі, але сейм адхіліў яго. Пры дапамозе рускага пасла князя М. В. Рапніна ствараюцца дысідэнцкія канфедэрацыі: праваслаўная ў Слуцку (узначальваў граф Грабоўскі), пратэстанцкая ў Торуні (граф фон Гольц). Пад кіраўніцтвам князя К. Радзівіла, якому было дазволена вярнуцца з-за мяжы, у Радаме стварылася канфедэрацыя з католікаў, схільных да саюзу з Расіяй. На падмогу канфедэратам прыбыла 40-тысячная руская армія. Сейм 1768 г. згадзіўся ўраўнаваць правы дысідэнтаў. Ім дазвалялася займаць дзяржаўныя пасады, браць шлюб з католікамі. Расія ж гарантавала «кардынальныя правы», прынятыя сеймам, якія захоўвалі «liberum veto», выбарнасць караля, шляхецкія прывілеі.

Праціўнікі Расіі ў 1768 г. у Бары (Украіна) арганізавалі канфедэрацыю, якую ўзначаліў Юзаф Пулаўскі. Яны звярнуліся за дапамогай да Турцыі і Францыі, і апошняя пераканала Турцыю пачаць вайну супраць Расіі. Гайдамакі і запарожскія казакі на Украіне паднялі супраць канфедэрацыі паўстанне, т. зв. Калііўшчыну. Частка беларускай шляхты падтрымала барскіх канфедэратаў. У раёне Мядзеля, Радашковіч, Мінска дзейнічаў атрад Шымана Касакоўскага, які затым быў разбіты пад Навагрудкам. У 1771 г. літоўскі гетман Міхал Агінскі падпісаў у Пінску акт аб сваім далучэнні да канфедэрацыі і напаў на рускі батальён палкоўніка Албучава, на дапамогу якому пайшоў А. В. Сувораў. Агінскі быў разбіты пад Сталовічамі. У 1772 г. таксама былі разбіты атрады Зарэмбы і Пулаўскага і рэшткі канфедэратаў былі выціснуты прускімі войскамі з тэрыторыі Рэчы Паспалітай.

Прускі і аўстрыйскі ўрады, гэтак жа, як і Расія, загадзя мелі праекты падзелу Рэчы Паспалітай. Князь Каўніц такі праект прапанаваў у 1768, а кароль прускі Фрыдрых II — у 1769 г. Але канвенцыя паміж Расіяй, Прусіяй і Аўстрыяй аб падзеле тэрыторыі Рэчы Паспалітай была падпісана толькі 5 жніўня 1772 г. у Пецярбургу. Да Расіі адышлі Інфлянцкае, большая частка Полацкага (па правым беразе Заходняй Дзвіны), амаль усё Віцебскае, Мсціслаўскае ваяводствы і ўсходняя частка Рэчыцкага павета Мінскага ваяводства (з Рагачовам, Прапойскам, Чачэрскам і Гомелем).

Уладальнікі маёнткаў, якія адышлі да Расіі, павінны былі прысягнуць ёй на вернасць. Калі гэтага не адбывалася, то іх землі пераходзілі ў казну. Напрыклад, Кацярына II падаравала княгіні К. Дашковай, муж якой загінуў у час кампаніі 1764 г., камандуючы атрадам, пасланым на дапамогу Чартарыйскім, мястэчка Круглае і вёскі, што раней належалі гетману Міхалу Агінскаму. Калі адносіны былі добрыя, то маёнткі заставаліся ўладальнікам або прадаваліся. Так, князь Р. Пацёмкін купіў у Вялікага літоўскага канцлера А. Сапегі Дубровенскае графства за 5 млн. 800 тыс. злотых, а Быхаўскае заставалася ў Сапегаў да 1831 г. Казённыя землі імператрыца раздорвала: князю Пацёмкіну — Крычаўскае староства, графу П. Румянцаву-Задунайскаму — Гомельскае і г. д. У 1780 г. Кацярына II наведала беларускія губерні. У пісьме да Вялікага князя Паўла і яго жонкі яна паведамляла, што «на 18-й вярсце ўехала ў Беларусію. Тут насельніцтва самае разнароднае, паўсюдна побач пражываюць праваслаўныя, каталікі, уніяты, яўрэі, рускія, палякі, чухонцы, немцы, курляндцы, словам, не ўбачыш двух сялян, якія былі б аднолькава апрануты і размаўлялі правільна на адной мове, мешаніна плямён і моў нагадвае Вавілонскае стоўпатварэнне».

Пры падзеле Рэчы Паспалітай было забыта міжнароднае права — не выстаўляць ва ўзаемаадносінах паміж дзяржавамі прэтэнзій, якія не маюць пад сабой падстаў або даўно страцілі сваё значэнне. Але калі ў дэкларацыях 1763 і 1764 г.г. Кацярына II запэўнівала ў сваіх імкненнях «захаваць Рэч Паспалітую ў цяперашнім яе стане, у правах, вольнасцях і асновах, таксама як і ў граніцах», то затым лічылася, што далучаюцца «землі, якія здаўна Расіі належалі», «гарады рускімі князямі створаныя, і народы агульнага з расіянамі паходжання і ім аднаверныя». Паслы Прусіі і Аўстрыі ў 1764 г. у Варшаве заяўлялі, што іх манархі абураны чуткамі аб падзелах Польшчы і Літвы. Праз некалькі гадоў Аўстрыя ўспомніла, што ў XIII—XIV ст. ст. княствы Галіцкае і Уладзіміра-Валынскае належалі Венгрыі, а Прусія аб'явіла сябе спадкаемцай ордэна крыжаносцаў, прэтэндуючы на Усходнюю Прусію. Акупацыя тэрыторыі пачалася яшчэ да падпісання дакументаў аб падзеле.

Сярод многіх прычын гэтых падзей як эканамічнага, так і палітычнага характару можна адзначыць дзве. У першым, як, зрэшты і двух іншых падзелах вінаватыя кансерватыўныя магнацкія вярхі дзяржавы. І магнаты Вялікага княства Літоўскага нічым не адрозніваліся ад польскіх, бо былі звязаны з імі кроўным сваяцтвам. Акрамя ўладанняў у княстве, мелі землі і ў Кароне; лічылі сябе палякамі; жылі больш у Варшаве, чым у Вільні; размаўлялі і пісалі на польскай, французскай, нямецкай мовах. У пагоні за багаццем, уладай, варагуючы паміж сабой, яны звярталіся за падтрымкай (грашовай або вайсковай) да суседніх дзяржаў. Выступалі супраць рэформаў, за захаванне «залатой вольнасці» шляхты. Самы багаты чалавек Рэчы Паспалітай, нясвіжскі ардынат князь Караль Радзівіл, якому належала каля пяці тысяч вёсак, больш тысячы гарадоў і мястэчак, змагаўся супраць Расіі, аднак калі ў яго канчаліся грошы, выступаў на яе баку (як гэта было з яго удзелам у радамскай канфедэрацыі). Расія, Аўстрыя і Прусія аднолькава вінаватыя ў падзелах Рэчы Паспалітай, бо скарысталі права моцнага супраць слабейшага. Але і Рэч Паспалітая, калі была моцнай дзяржавай, неаднаразова ў пачатку XVII ст. спрабавала захапіць маскоўскі трон, пасадзіўшы на яго спачатку Лжэдзмітрыя I, а потым Лжэдзмітрыя II. Менш за ўсё вярхі думалі пра народы, якія жылі на гэтай зямлі і ў выніку ваенных дзеянняў пераходзілі ад адной дзяржавы да другой.

Алена ФІЛАТАВА,
старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН Беларусі.

ФАЛЬКЛОР У ЗАПІСАХ НАШЫХ ЧЫТАЧОЎ

ЦЯЖКА ЖЫЦЬ ПА ПРАЎДЗЕ

Дзве суседкі абмяркоўваюць навіны:

— Учора на праўленні агранома з пасады-здымалі. Ніхто не заступіўся за яго... Усе старшыні падтаквалі.

— А я што казала? Проці ветру не плюнеш. За праўду згарэў хлопец!

— Ат, лепш бы ён не пачынаў яе шукаць. Такому цяляці ваўка не спаймаці...

П'ЯНАЯ «ЛЮБОЎ»...

Яшчэ адна балючая тэма:

— І калі гэта выйдзе закон, каб забараніць алкагалічкам раджаць? Народ звядуць... Толькі ў адной нашай Жэнькі ажно дванаццаць. І ўсе ў спецшколе вучацца...

— А дзе ж ім яшчэ вучыцца, калі сабражэння не маюць. З дурнога куста і ягада пуста.

Прыслаў Віталь СВІСТУНОВІЧ з вёскі Бажкі Ляхавіцкага раёна.

БАЦЬКА З ГУМАРАМ

Наш бацька — чалавек з гумарам. Зімой і вясной, калі ў нас з братам насмарк, ён, выкарыстоўваючы словы Я. Коласа, кпіць з нас: «А мух, тых мух у хлопцаў у носе». Аднойчы, калі мы добра паспрачаліся, ён сказаў: «Чым мець справу з вамі — лепш забіцца аб шашу». Мне бацькава дасціпнасць падабаецца, я запамінаю яго выразы і пры выпадку буду іх скарыстоўваць.

Прыслаў вучань 9-га класа Лёня СЫС з Гомеля.

ДЛЯ ГУРКОЎ, НЕ ДЛЯ РАСОЛУ

Аднойчы дзядзька Мацей купляў у краме бочку з-пад селядцоў. Доўга аглядаў яе, хаця б не цякла. Тут яго сусед расказаў, як адзін бондар, прадаючы свой тавар на кірмашы, гучна крычаў: «Каму бочкі на гуркі!»

Адзін пакупнік праз пару тыдняў прыйшоў да майстра сварыцца: «Цячэ твая бочка!»

Бондар спакойна адказаў: «Нічога дзіўнага. Я ж прадаваў бочкі на агуркі, а ты наліў расолу».

Чуў я і раней прыказку «У нашага Івана (бондара) купіш хіба бочку на агуркі», аднак паходжанне яе зразумеў толькі пасля расказанай гісторыі.

Прыслаў Анань ВЕРАБЕЙ з вёскі Чыжаха Бярэзінскага раёна.

«КАЎНЕРЫК» ДЛЯ ЯБЛЫНЬКІ

Ці можна «ўгаварыць» пладовае дрэўца парадаваць хоць бы невялікім ураджаем крыху раней? Аказваецца, можна. Для гэтага трэба надзець на яго пластыкавы каўнерык, дакладней — некалькі такіх каўнерыкаў.

Каб хутчэй завязаліся кветкавыя пупышкі, вопытныя садаводы адгінаюць частку атожылкаў, надаючы ім гарызантальнае становішча. Яшчэ лепш адагнуць іх данізу. Адток асіміляваных рэчываў да ствала ўскладняецца, а высокае іх утрыманне ў атожылках дапамагае закладцы і развіццю кветкавых пупышак, з якіх і з'явяцца плады.

ЗРАБІЎ НЕ ПА СХЕМЕ

Наведваючы дачныя ўчасткі, здзіўляюся: усе градкі зроблены па адной схеме, для ўсіх культур. Але ж адны расліны любяць вільготную глебу, другія — больш сухую...

Я падрыхтаваў спецыяльную градку для вільгацелюбівых культур. Каб не застойвалася вада, зрабіў унізе дрэнаж з галінак. У міжрадкоўі закапаў мох, які валодае бактэрыцыднымі ўласцівасцямі. Мох выдатна акумулюе вільгаць, падпітвае расліны. Паліваю яго растворам драўніннага попелу. Градку абавязкова раблю ніжэй ўзроўню глебы ў садзе на 15 см. Разрыхляюць глебу расселеныя на ёй... дажджавыя чэрві, якіх сам вырошчваю. Проста капаю яму 50×50 см, укладваю туды лісце, крыху макулатуры і пасяляю дажджавых чарвей. Абавязкова падкормліваю іх кухоннымі адходамі. Асабліва інтэнсіўна яны размнажаюцца ад палівання вадой, якая застаецца пасля прамывання мяса...

Калі градка ніжэй узроўню глебы, вельмі зручна прыкрыць яе плёнкай і атрымаць расаднік, цяпліцу, парнік. Тады трэба зрабіць «цёплую» градку. Улажыць слой галінак, сцяблін, лісця, макулатуры, ануч, кампосту, драўніннага попелу. Такая градка «грэе» да пяці гадоў, і прыбаўка ўраджаю на ёй складае 50—70 і больш працэнтаў. Для мульчыравання выкарыстоўваю шматгадовы лубін. Зялёныя часткі яго здрабняю, закопваю вакол раслін, што дае магчымасць нарошчвання слою гумусу. Карані лубіну здрабняю, заліваю вадой 1:3 і настойваю тыдзень.

Б. ДУХНЕВІЧ, садавод-аматар.

Стравы беларускай кухні

ХАЛАДНІК

500 г маладых буракоў з бацвіннем, 1,5 л бурачнага квасу, 3 свежыя маладыя агуркі, 4—5 маленькіх цыбулін, 4 яйкі, 2—3 сталовыя лыжкі кропу, 1 чайную лыжку зеляніны сельдэрэю, 1 шклянку смятаны, 2—3 чайныя лыжкі солі, 1/4 чайнай лыжкі чырвонага перцу, 5—6 зярнят каляндры.

Буракі ачысціць і адварыць так, каб засталося не менш 2 шклянак бурачнага адвару.

Адвар зліць у асобную пасудзіну. Буракі з бацвіннем дробна нарэзаць. Прыгатаваць рэдкую частку халадніку: бурачны квас закіпяціць, астудзіць і змяшаць з бурачным адварам, у якім папярэдне развесці смятану, і паставіць у халоднае месца.

Прыгатаваць густую частку: да адвараных буракоў дадаць дробна нарэзаныя цыбулю і кроп, перацёртыя з соллю, агурок, нарэзаны саломкай, сельдэрэй, перац, расцёртую каляндру

Злучыць густую і рэдкую часткі, размяшаць. У талеркі з халаднікам пакласці па яйку, зваранаму ўкрутую і разрэзанаму на чацвярцінкі.

ГРЫБНЫ КВАС

Грыбны квас —суп, які ўжываецца ў асноўным у халодным выглядзе, а таксама і ў гарачым (зімой). Гатуюць яго на аснове хлебнага кіслага квасу з дабаўленнем чацвёртай часткі вады.

1,5 л квасу, 7—8 белых сухіх грыбоў, 2—3 цыбуліны, 1 корань пятрушкі, 2—3 сталовыя лыжкі кропу, 1 сталовая лыжка пятрушкі, 0,5 чайнай лыжкі каляндры, 2—3 лаўровыя лісткі, 1 невялікі корань сельдэрэю з зялянінай, 5—6 гарошын чорнага перцу.

Грыбы размачыць на працягу паўгадзіны ў вадзе хатняй тэмпературы ў гліняной ці эмаліраванай пасудзіне, затым здрабніць, дабавіць туды квас, нарэзаць цыбулю, пятрушку, сельдэрэй, закрыць і паставіць на слабы агонь на 1 гадзіну.

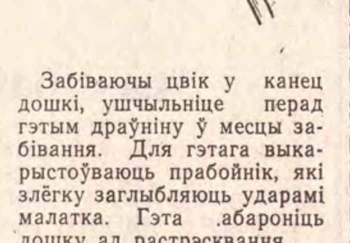
Затым дабавіць астатнія прыправы, даць пастаяць 15—20 хвілін на гарачай пліце або ў духоўцы, пасля чаго запраўіць разагрэтай смятанай.

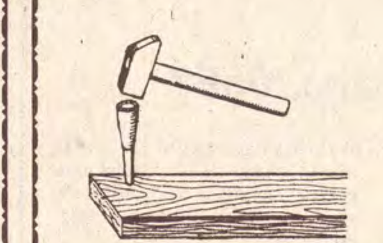
Парады на ўсякі выпадак

І нявопытны маляр зможа без асаблівых цяжкасцей правесці па сцяне роўную лінію, калі выкарыстае для гэтага пэндзаль з папярочным металічным стрыжнем і лінейку са зрэзаным краем.

Той, каму даводзілася чысціць пыласосам тонкія гардзіны, шторы, фіранкі, ведае, як тканіна шчыльна прыцягваецца паветрам да ўваходнай адтуліны. Ад гэтага можна лёгка пазбавіцца, калі паміж тканінай і пыласосам змясціць тэнісную ракетку ці іншую цвёрдую сетку.

Забіваючы цвік у канец дошкі, ушчыльніце перад гэтым драўніну ў месцы забівання. Для гэтага выкарыстоўваюць прабойнік, які злёгку заглыбляюць ударамі малатка. Гэта абароніць дошку ад растрэсквання.

Трымаць дрыль у строга гарызантальным становішчы цяжка, калі вы робіце адтуліну ў сцяне. Прымацуйце да корпуса дрылі дзвюма палоскамі ліпкай стужкі невялікую грунтвагу (напрыклад, з дзіцячага сталярнага набора) ці бутэлечку, якая яе заменіць. Справа значна спросціцца.

Каб добра адшліфаваць наждачнай паперай круглы драўляны ці пластмасавы стрыжань, зрабіце простае прыстасаванне. У прамавугольным драўляным бруску прасвідруйце дзірку, дыяметр якой адпавядае дыяметру стрыжня, а потым распілуйце брусок на дзве роўныя часткі. Як карыстацца гэтым прыстасаваннем, відаць на малюнку.

Гаспадыні на заметку

▲ Падстаўкі, якія вы ставіце пад гаршкі з расадай (і, дарэчы, на якіх стаяць гаршкі з пакаёвымі кветкамі), часта пакрываюцца цяжказмываемымі плямамі. Каб пазбавіцца ад іх, апусціце падстаўкі ў слабы раствор воцату, а праз пяць хвілін спаласніце.

▲ Каб выветрыць з афарбаванага памяшкання пах фарбы, натрыце на тарцы галоўку часнаку і пакіньце яго на некаторы час у гэтым памяшканні.

▲ Калі вы, зачапіўшыся за цвік ці крук, парвалі шарсцяныя штаны, як найхутчэй пакладзіце латку. Ссуньце як мага шчыльней краі разрыву, падкладзіце пад разарванае месца кавалачак такой жа ці, у крайнім выпадку, вельмі падобнай тканіны, густа змазанай яечным бялком, і прапрасуйце з левага боку гарачым прасам.

▲ Калі пасля доўгай зімы вы на сваёй дачы выявіце на паверхні газавай пліты іржу, пратрыце яе анучкай, змочанай воцатам.

▲ Каб фарбаваная падлога заўсёды ззяла, мыйце яе цёплай вадой з нашатырным спіртам. У вядро вады дастаткова дабавіць адну-дзве лыжкі. Содай і мылам не мыйце: фарба пацямнее.

▲ Пачаў «заядаць» замок? Магчыма, патрэбна змазка. Графітавы парашок, які вы можаце атрымаць, вострачы алоўак, выдатны сродак. Яго засыпаюць у замочную адтуліну з дапамогай папяровай трубкі.

▲ Каб соль заставалася сухой, пакладзіце ў сальнічку 2—3 рысавыя зярняткі. Яны будуць паглынаць вільгаць.

▲ Перад работай на зямлі надзеньце гумавыя пальчаткі. А калі іх няма? Скарыстайце нябачныя ахоўныя «пальчаткі» з мыла: рукі добра намыльце і некалькі хвілін пасушыце. Пазногцямі паскрабіце мыла. Пасля заканчэння работы «пальчаткі» змыйце звычайнай вадой.

РОЗГАЛАС

ІДЭІ—НАЦЫЯНАЛЬНЫЯ, ТАКТЫКА—МІЖНАРОДНАЯ

Пасляўчора пад Мінскам у турысцкім цэнтры «Юнацтва» пачнецца трохдзённая міжнародная канферэнцыя рухаў нацыянальна-вызваленчага накірунку пад назвай «Шляхі пабудовы дэмакратычнай дзяржавы».

Гэта не першая спроба нацыянал-дэмакратаў з рэспублік былога СССР каардынаваць сваю дзейнасць і сумесна выпрацоўваць тактыку барацьбы за ўладу. Праўда, раней такія канферэнцыі праходзілі пад лозунгамі змагання «заняволеных народаў савецкай імперыі». Цяпер, калі развал імперыі стаў явай, нацыянал-дэмакраты будуць абмяркоўваць новую палітычную сітуацыю і далейшыя стратэгічныя мэты.

Мяркуецца, што ў канферэнцыі прымуць удзел каля пятнаццаці дэлегацый з краін СНД і з-за мяжы. Прымаць госцей будзе Нацыянальна-дэмакратычная партыя Беларусі.

Валянцін ЖДАНКО.

АД УСЯГО СЭРЦА

ГРОДЗЕНСКАЯ ВОБЛАСЦЬ (Б. Пракопчык). «Мы хацелі, каб ведалі, што за нашай граніцай таксама жывуць беларусы. І таму захаванне гістарычнай спадчыны Беларусі — наша агульная справа». Так растлумачылі беларускія бізнесмены з Беласточчыны Валянцін Сельвясюк і Міраслаў Цалуеўскі сваё рашэнне ахвяраваць 100 тысяч рублёў на аднаўленне і рэстаўрацыю Маламажэйкаўскай царквы-крэпасці ў вёсцы Мураванка Шчучынскага раёна. Гэты храм, пабудаваны ў 1524 годзе, з'яўляецца славутым помнікам абарончага дойлідства, са стылёвымі рысамі беларускай готыкі.

У Пакроўскім саборы горада Гродна адбылася служба ў гонар гэтай дабрачыннай акцыі, праведзенай з дапамогай культурна-асветніцкага фонду «Бацькаўшчына». Ну, а грошы былі перададзены непасрэдна на месца, настаяцелю Маламажэйкаўскай царквы.

АВАРЫЯ НА ГАЗАПРАВОДЗЕ

Чацвёртага мая ў 5 гадзін 20 мінут раніцы недалёка ад вёскі Падлесейкі Баранавіцкага раёна адбыўся выбух газаправода дыяметрам 1200 міліметраў на ўчастку Нясвіж — Івацэвічы. Адбылося ўзгаранне газу, вышыня полымя дасягала 100 метраў.

На месца здарэння выехаў начальнік штаба грамадзянскай абароны Брэсцкай вобласці Уладзімір Бяссмертных. У барацьбу са стыхіяй уступілі 35 разлікаў пажарных машын з Ляхавіч, Баранавіч і Івацэвіч, ім на дапамогу прыбылі прафесіянальныя групы з Нясвіжа і іншых гарадоў. У 5.39 — праз 19 хвілін пасля выбуху — удалося перакрыць газ на ўчастку, пасля чаго былі прадоўжаны работы па ліквідацыі ачага пажару. Учора ў сем гадзін раніцы аварыя поўнасцю ліквідавана, участак газаправода пастаўлены на выпрабаванне ціскам на суткі.

Прычыны выбуху расследуюцца — працуе спецыяльная камісія.

У. ЦАСЮК.

СПАВЯДАЛЬНЯ

«Смерць—не самая жахлівая рэч у свеце»

Мой субяседнік — Андрэй — адмовіўся даваць у друк сваё сапраўднае імя і прозвішча. І гэта зразумела. «Афганцы» ў асноўнай сваёй масе не любяць афішыраваць сваю баявую службу.

Андрэй служыў у Афганістане ў апошнія гады знаходжання там абмежаванага кантынгенту савецкіх войск.

— «Афганскі сіндром». Вельмі распаўсюджаны цяпер выраз. Але ніхто не можа даць яму дакладнага тлумачэння. А ўвогуле, Андрэй, наколькі гэта сур'ёзна?

— Ведаеш, чаму некаторыя «афганцы» баяцца боек і часта ўвогуле ўхіляюцца ад якога-небудзь удзелу ў іх? Яны проста баяцца забіць свайго праціўніка.

«Афганскі сіндром» — праўда. Проста, у нас вельмі розныя ахоўныя рэакцыі ад гэтага свету.

— Гэта азначае, што і ты, і іншыя «афганцы» проста лічаць службу ў Афгане пікам свайго жыцця, а тут прыходзіцца шукаць яго зноў, як гавораць, «даганяцца»?

— Так. Некаторыя робяць гэта з дапамогай алкаголю, іншыя ўжываюць наркотыкі, а пэўная частка, да якой належу і я, выбіраюць іншыя шляхі. Я не хачу, каб мяне шкадавала дзяржава ці нейкія людзі. Я ўвогуле не выношу, калі ў гасцях, прадстаўляючы мяне, стараюцца дадаць: «Служыў у Афганістане». Згадзіся, гучыць неяк ужо вельмі штучна. Спачатку: прафесіянальная прыналежнасць, вучоба, яшчэ нешта і вось чарговая графа: Афганістан. Для мяне гэта не графа, гэта жыццё. А большасць да таго, што я і іншыя там ваявалі і жылі, ставіцца абыякава. Таму мая форма абароны ад грамадства — гэта не вылучэнне з агульнай масы.

— Але «афганскі сіндром» стукае ў тваё сэрца, калі так можна сказаць?

— Да арміі давялося пабываць у ленінградскім Эрмітажы. Ну, вядома, пэўную частку карцін я не паспеў паглядзець, і былі такія думкі, што потым пагляджу. Нічога, мяркую, страшнага. Цяпер я зноў з'ездзіў у Эрмітаж і паглядзеў, здаецца, усё. Цаніць жыццё — гэта, мусіць, і ёсць мой асабісты «афганскі сіндром», як гэта высакамоўна ні гучыць. Ад жыцця трэба браць усё не таму, што гэта прыемна, а таму, што гэтага можа і не быць.

— Згодзен, цаніць жыццё — немалаважна, але і да смерці ты павінен ставіцца па-свойму?

— Ты мяне пра ўвазе смерць як страх? У Афганістане страшныя першы і апошні месяцы службы. Першы таму, што яшчэ не ўспрымаеш вайны, апошні — вядома чаму. Увесь астатні час — гэта жыццё з напружаным рытмам, ну і, вядома, рызыкай. Смяротная скруха, ад якой душа скручваецца да немагчымасці, навальвалася тады, калі я праходзіў каля месцаў, дзе загінулі мае таварышы.

Смерць у самым жахлівым выглядзе ўбачыў ужо пад канец службы, пры вывадзе нашых войск з Афганістана. Двое хлопцаў «пацешыліся» з мінай. Аднаму літаральна зняло ўвесь верхні слой цела, засталіся ў недатыкальнасці толькі ўнутраныя органы. І мы бачылі, як яны працавалі. А потым пакрысе сэрца і ўсё астатняе пачало запавольваць свой рух і праз некалькі мінут — усё. Канец. Твар быў прывалены ад выбуху нейкай скрыняй, таму мы не ведалі, хто ж памірае. У маёй свядомасці такім і застаўся вобраз смерці — паступовае запаволенне. Пасля гэтага выпадку марудліва я стараюся не хадзіць. А ўвогуле смерць — далёка не самае жахлівае на вайне.

— А што?

— Пачуццё безвыходнасці. Яно было ў мяне ў самым пачатку службы. Калі ты абмежаваны агароджай тваёй часці, за якой усё табе чужое. Як чужыя на першым часе сама часць і асабліва яе парадкі. А нестатутныя адносіны ў Афгане даходзілі да неверагоднасці.

— А нейкія высокія пачуцці ці асэнсаванне сябе і вайны, як, напрыклад, неба пад Аўстэрліцам Андрэя Балконскага?

— У першую чаргу на вайне дзейнічаюць першасныя інстынкты, і найперш— інстынкт самазахавання. Нейкае асэнсаванне сябе і вайны прыходзіць пасля. А тады, тады трэба было проста выжыць. Размовы аб глыбокім патрыятызме нашых салдат я лічу некалькі беспадстаўнымі. Было і марадзёрства, і наркотыкі, і шыкоўныя домікі звычайна начальства тыпу доміка генерала Варэннікава. І была звычайная армейская шурасць са звычайнымі страшнымі заняткамі на ім, з «баявымі» сяброўкамі — паварыхамі і сувязісткамі, ну, і гэтак далей. Што ты хочаш, мы прыехалі з Саюза, дзе і бедна не ведалі, што такое гумка ці кока-кола. А там гэта было ў кожнай краме. Ні для кога не сакрэт, што і зброю мы прадавалі, і наркотыкі куплялі.

— Гэта азначае, што і само разуменне свяшчэннага абавязку адыходзіла на другі план?

— Мы выконвалі свой абавязак. Лічу, што даволі добрасумленна і чэсна. Але гэта была вайна, ты разумееш, вайна. А ў вайны такі вось твар. Думаеш, чаму там некаторыя глыталі «калёсы»? Каб менш родная белая бярозка ўспаміналася. Каб не шчымела сэрца ад непатрэбных на вайне пачуццяў і ўспамінаў.

— А можа ўсё ж, каб пазбегнуць штодзённага страху быць забітым? Ты быў сапёрам.

— Скажу адназначна: не. Гэта была праца. Цяжкая, мужчынская, салдацкая праца. Амаль кожны дзень са сваім шчупам я ішоў на сваю дарогу, дзе я ведаў кожную травінку, кожны каменьчык. І толькі калі я заўважаў нейкія змены на сваім кавалку, тады з'яўлялася нейкая насцярожанасць.

Упэўнены, што ў большасці нашых салдат і думкі не з'яўлялася: навошта мы тут? І тым з быццам бы былых палонных, хто цяпер прызнаецца, што ўцёк да маджахедаў па палітычных матывах, — не веру. Хлусня. Былі звычайныя здраднікі, якія ёсць на кожнай вайне.

— Фільм «Узвод» амерыканскага рэжысёра Стоўна пра вайну ў В'етнаме. Спроба паказу сапраўднага твару вайны. Як лічыш, ты ўбачыў твар афганскай вайны?

— Я ў дзяцінстве вельмі любіў пра вайну чытаць кніжкі, глядзець фільмы. Потым мяне сталі цікавіць рэчы, дзе немцы выступаюць не як напалову міфічныя орда, а як ворагі: Нямецкія салдаты выконвалі свой абавязак, свой абавязак выконвалі і нашы салдаты. У Афганістане мы выконвалі баявую справу. Мяне ж здзіўляла ў час службы, як гэта немцы вытрымлівалі і на кожным кроку, мо, і ўсё ж ...

— Андрэй, а ў якім колеры ты бачыў сваю вайну?

— У жоўтым. Гэта колер пустыні Рэгістан. Колер курапоў мячэцей. Гэта колер пяску. Адно з яркіх уражанняў службы: паездкі на цёмна-зялёным бронетранспарцёры па пустыні. Зялёны — мой любімы колер. І тут таксама адбыўся парадокс. У Афганістане ёсць так званыя «зялёнкі», самыя страшныя для нас раёны, таму што там былі закінутыя вінаграднікі з падземнымі пераходамі. Але яны былі зялёнымі, і там было заўсёды небяспечна. Там я пачаў баяцца свайго любімага колеру.

— І баішся дагэтуль?

— Той страх — так, ён застаўся, як засталося ўсё, што там са мной адбылося. І слёзы на вачах — пры вывадзе ўбачылі мост праз Кушку і надпіс на ім: СССР. І магілы забітых таварышаў. І тая штодзённая салдацкая праца.

— А табе не хочацца выйсці з усяго гэтага, як ты калісьці выйшаў з Афганістана?

— Я не хачу выходзіць са свету афганскай вайны. Гэта прыемна — адчуваць сябе ў поўнай баявой гатоўнасці, у адказе перад сваім жыццём цяпер. Калі я выйду, я адчую сябе ніжэйшым за сябе сённяшняга.

Гутарыў Аляксандр КОКТЫШ.

Андрэю два гады назад уручылі медаль «За баявыя заслугі». Адначасова такі ж медаль атрымліваў і ветэран Вялікай Айчыннай. Таксама сапёр. Узнагарода знайшла яго праз сорак з лішнім гадоў. Андрэя — праз паўтара года службы ў Афгане. Ваенком спытаў у іх: каму ўручаць першаму? Андрэй адказаў, што ветэрану. Апошні паглядзеў на афганца з удзячнасцю. Яны зразумелі адзін аднаго.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

9 мая

Беларускае тэлебачанне

9.00. Канцэрт народнага хору ветэранаў вайны і працы Рэспубліканскага Палаца культуры прафсаюзаў.
9.35. «Хроніка пікіруючага бамбардзіроўшчыка». Маст. фільм.
10.50. «Паўночныя эцюды». Дак. фільм.
11.00. Тыдзень планеты.
11.15. «Праз усю вайну». Фільм-канцэрт.
11.35. Дак. фільмы.
12.25. Сёння — свята Перамогі. Выступленне міністра абароны Рэспублікі Беларусь генерал-лейтэнанта П. П. Казлоўскага.
12.35. «Памяць сэрца». Сустрэча з народным вакальным ансамблем ветэранаў вайны і працы.
14.05. Тэлеклуб «Пошук».
14.35. «Хто сказаў «мяў», «Караблік». Мультфільмы.
14.55. Кампазітары Беларусі. Леанід Захлеўны: у кадры і за кадрам.
16.05. Студыя «Мэта».
16.35. Майскі вальс. Майстры мастацтваў — вайскоўцам.
17.50 Светлай памяці загінуўшых у барацьбе супраць фашызму. Мінута маўчання.
18.05. І. Брамс. Сімфонія № 1.
18.50. «Рэха над плошчай». Кінанарыс.
19.00. Футбол. «Дынама» (Мінск) — «БелАЗ» (Жодзіна).
19.50. Студыя «Мэта». «У спісах не значыўся». Монаспектакль.
20.25. «Рамэо і Юлія». Фрагмент балета на музыку Г. Берліёза.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. Мастацкі фільм «Кардэбалет» (ЗША).
23.30. НІКа.
23.45. Футбол-92. Вынікі тура.

І канал. Астанкіна

8.55. Радыё «Труба». Забаўляльная праграма.
9.25. Пераможцы.
10.25. «Грай, гармонік!».
10.55. У свеце жывёл.
11.35. Маст. фільм «У шэсць гадзін вечара пасля вайны».
13.50. Хакей. Чэмпіянат свету. Паўфінал. У перапынку **(14.40)** — Навіны (з сурдаперакладам).
16.30. Маст. фільм «Жэня, Жэнечка і «кацюша».
17.50. Светлай памяці загінуўшых у барацьбе супраць фашызму. Мінута маўчання.
18.05. Л. Бетховен. Саната № 14 «Месячная». Выконвае Р. Керэр.
18.25. Хакей. Чэмпіянат свету. Паўфінал. У перапынках **(19.10)** — Добрай ночы, малышы! **(20.00)** — Навіны.
21.15. «Вікторыя». Фестываль салдацкай песні.
23.00. Навіны.
23.25. Працяг фестывалю салдацкай песні.
23.55. «Быў месяц май». Маст. фільм.

Канал «Расія»

8.20. «Віні-Пух і ўсе, усе, усе...».
9.00. Праграма «03».
9.30. Дак. панарама. «Ад Юкона да Эльбы».
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
11.15. «Як жыць будзем?».
12.00. Музыка В. Гаўрыліна да фільмаў аб вайне.
12.30. Парад Перамогі свету. Трансляцыя святочнага шэсця ветэранаў вайны, аркестраў з Расіі, ЗША, Германіі, Італіі. У перапынку — Весткі.
14.30. «Два байцы». Маст. фільм.
15.50. Тэлеканал «Фартуна». В. Барадзіна і Д. Хварастоўскі.
16.30. Пілігрым.
17.15. Рэтра. «Блакітны агеньчык».
17.50. Светлай памяці загінуўшых у барацьбе супраць фашызму. Мінута маўчання.
18.00. Святочны канцэрт, прысвечаны святу Перамогі.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Працяг трансляцыі святочнага канцэрта.
20.30 «Жэня, Жэнечка і «кацюша». Маст. фільм.
22.00. Весткі.
22.25. Рэтра. Музычная праграма.
22.55. Конкурс песні Еўрабачання. Трансляцыя са Швецыі.

10 мая

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Няхай жыве Сервац!» Мультфільм (Венгрыя).
9.50. «Люстэркі Эрмітажа».
10.00. «Не пытай у мяне, запытай у Бога». Інфармацыйна-гуманітарная праграма Хрысціянскага тэлебачання «Сі-Бі-Эн» (ЗША).
11.00. «Паэзія садоў». Дак. фільм.
11.30. Пра шахматы і шахматыстаў.
12.00. Арбіта.
13.00. НІКа.
13.45. Асілак.
14.25. Вецер вандраванняў.
15.15. «Жмуркі». Маст. фільм з субцітрамі (Турцыя).
16.50. «Тэлебом». Конкурсная музычная праграма.
17.40. Мультфільмы «Дамавік і гаспадыня». «Казка пра Камара Камаровіча».
18.00. Роднае слова.
18.45. Канцэрт-прэм'ера. Камерна-інструментальныя творы кампазітараў Беларусі.
20.00. Панарама.
20.30. Мультфільм для дарослых «Свабодны тыран».
20.40. Калыханка.
21.00. Запрашаем на вячоркі.
21.55. Маст. фільм «Вясёленькая нядзеля» (ЗША).

І канал. Астанкіна

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка.
7.30. Тыраж «Спортлато».
7.40. «Сініца, гай і агонь». Мультфільм.
8.00. Раным-рана.
8.40. Магчыма ўсё.
9.10. Ранішняя зорка.
10.00. Дак. фільм «След бацькі» (Германія).
11.25. Клуб падарожнікаў.
12.15. «Тры сустрэчы з Віктарам Астаф'евым». Перадача 2-я. «Вайна».
13.05. «Багатыя таксама плачуць» (Мексіка).
13.50. Хакей. Чэмпіянат свету. Матч за 3-е месца. У перапынках **(14.40)** — Навіны (з сурдаперакладам); **(15.25)** — Тэлелоцыя.
16.30. Шмат галасоў — адзін свет.
16.35. Панарама.
17.15. Уолт Дысней прадстаўляе...
18.05. Навіны.
18.25. Хакей. Чэмпіянат свету. Фінал.
21.00. Вынікі.
21.45. «Прыз танца Бенуа». Перадача з Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра. У перапынку **(23.00)** — Навіны.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Чэмпіянат свету па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА.
8.25. Тэлемост Масква — Нью-Йорк.
9.25. Хочаце, верце...
9.55. «Суперкніга». 11-я серыя.
10.20. «Урокі памяці».
10.50. Запрашальны білет. Ансамбль «Расійскае войска».
11.55. Джэнтльмен-шоу.
12.30. Візаві. Знаёмства з амерыканскім рэжысёрам Оліверам Стоўнам.
13.00. Весткі.
13.20. «Васіліса Прыгожая». Маст. фільм.
14.30. «Рускі скульптурны партрэт XVIII стагоддзя». Дак. фільм.
14.50. У свеце жывёл.
15.50. ТБ-сваццця.
15.55. Футбол. Фінал кубка СНД. ЦСКА — «Спартак» (Масква).
17.50. Прэзентацыя клуба рускай песні імя Пятра Лешчанкі.
18.20. Маскі-шоу.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Магі» (Францыя). Фільм 10-ы.
20.00. Тварам да Расіі.
20.15. «Праверка на дарогах». Маст. фільм.
21.55. Рэклама.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Рок-кафэ.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ ПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

*** Міністр абароны Азербайджана Газіеў заявіў, што Расія пагадзілася пачаць у гэтым месяцы вывад войск Садружнасці Незалежных Дзяржаў з тэрыторыі Азербайджана. Вывад войск, падкрэсліў міністр, зойме два гады.**

* Аляксандр Салжаніцын наўрад ці вернецца на радзіму ў гэтым годзе. Аб гэтым паведаміў у Парыжы прадстаўнік Салжаніцына Клод Дзюран. Паводле яго слоў, Салжаніцын мае цвёрды намер вярнуцца ў Расію са Злучаных Штатаў, аднак адбудзецца гэта пасля таго, як ён закончыць пачатыя літаратурныя працы.

* Расія і Нарвегія дамовіліся аб сумесным пошуку радыеактыўных адходаў, патопленых Савецкім Саюзам у Баранцавым і Карскім морах. Эксперты краін правядуць даследаванні ў 14 марскіх раёнах. Між тым, нарвежскія эксперты паведамілі, што выяўлены прыкметы ўцечкі радыяцыі з савецкай атамнай падводнай лодкі «Камсамолец», якая затанула ў Нарвежскім моры тры гады назад.

*** Аляксандр Цімафееў з Пскова прыгавораны да пакарання смерцю за згвалтаванне дзевяці жанчын і забойства дзвюх з іх. Цімафееў спакойна ўспрыняў прыгавор. Па яго словах, ён не чакаў нічога іншага.**

* Былы прэзідэнт СССР Міхаіл Гарбачоў заявіў, што свет усё яшчэ падзелены на поўнач і поўдзень, на багатых і бедных. Пра гэта ён сказаў у адным з каледжаў у Місуры, дзе 46 гадоў назад Уінстан Чэрчыль упершыню ўжыў выраз «жалезная заслона».

«БІ-БІ-СІ»

*** У Бруселі аднавіла сваю работу мірная канферэнцыя па Югаславіі пад эгідай Еўрапейскай супольнасці. Разглядаецца пытанне аб тым, хто будзе правапераемніцай Югаславіі, фінансавыя пытанні, а таксама праблемы нацыянальных меншасцей. Старшыня мірнай канферэнцыі Еўрапейскай супольнасці лорд Карынгтан выказаў раздражненне ў сувязі з тым, што міністр замежных спраў Босніі і Герцагавіны Сілайдзіч замест Бруселя паехаў у Хельсінкі на пасяджэнне Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Сілайдзіч папрасіў аказаць яго рэспубліцы ваенную дапамогу.**

* Прэзідэнт Таджыкістана Рахман Набіеў выступіў па радыё з заклікам да агульнанацыянальнай падтрымкі. Ён зрабіў гэта пасля таго, як ноччу сілы апазіцыі захапілі рэспубліканскі тэлецэнтр у Душанбе. Апазіцыя таксама заняла прэзідэнцкі палац. Ствараецца ўражанне, што пад кантролем урада знаходзіцца толькі памяшканне парламента. Апазіцыя патрабуе палітычных рэформ і вываду з урада былых камуністаў — прыхільнікаў жорсткай лініі.

* Украіна завяршыла транспарціроўку ў Расію для знішчэння сваёй тактычнай ядзернай зброі. Гэта зроблена на 25 дзён раней графіка. Міжкантынентальныя балістычныя ракеты павінны быць выведзены з украінскай тэрыторыі да канца года.

*** Міжнародная федэрацыя футбола мае намер накласці забарону на выкарыстанне ў час матчаў часовых трыбун на стадыёнах свету. Не менш 20 чалавек загінулі на французскім востраве Корсіка, калі ў час гульні абвалілася на верхніх ярусах менавіта такая трыбуна.**

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

* Міжнародны дзень Свабоды прэсы будзе адзначацца цяпер 3 мая. Ініцыятыву прадстаўнікоў незалежнага друку краін Афрыкі адобрыла кіраўніцтва ЮНЕСКА.

*** Чэха-Славакія, Венгрыя і Польшча дамовіліся падаць сумесную заяву аб прыёме ў Еўрапейскую супольнасць.**

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

Музей закрыты. Усё пайшло за кардон?

Абрабаваны музей народнай славы ў Клічаве.

Сярод выкрадзенага — каля трохсот ордэнаў і медалёў з экспазіцый, прысвечаных рэвалюцыйным, воінскім і працоўным подзвігам жыхароў раёна. Гэтыя ўзнагароды, як вядома, карыстаюцца вялікім попытам за мяжой. А вось дванаццаць выкрадзеных аружэйных экспанатаў, відаць, прызначаны для ўнутранага карыстання.

«Агенцтва РІД».

УСЁ ЯШЧЭ НАПЕРАДЗЕ...

Першы нацыянальны чэмпіянат Рэспублікі Беларусь мінаваў трэцюю частку свайго турнірнага шляху.

Найбольшай увагай — і гэта натуральна— карыстаецца мінскае «Дынама». Негалосна аддаўшы яму перавагу яшчэ да пачатку першынства, сапернікі адчуваюць перад былым «старэйшым братам» няўпэўненасць і часам нават мандраж. У праведзеных пяці гульнях толькі маладзечанскі «Металург» аказаў мінчанам больш-менш дастойнае супраціўленне, хоць, калі меркаваць па выніках, і салігорскі «Шахцёр», і магілёўскі «Днепр» (іх, нагадаем, дынамаўцы адолелі ўсяго толькі з лікам 2:1 і 1:0) не супраць былі на роўных пазмагацца з флагманам. Не атрымалася, на жаль... Гродзенскі ж «Хімік» і землякоў - тарпедаўцаў «Дынама» літаральна разграміла — 6:0 і 3:0 адпаведна. Гэта, прынамсі, і вывела яго ў аднаасобныя лідэры чэмпіянату.

Аднак уся барацьба яшчэ наперадзе...

У пятым туры спаборніцтваў зафіксаваны наступныя вынікі: «Хімік» — «Шахцёр» — 3:0, «Днепр» — «Металург» — 3:0, БелАЗ — СКБ «Лакаматыў» — 2:1, «Дынама» (Брэст) — «Трактар» — 2:0, «Ведрыч» — «Абутнік» — 1:0, «Гомсельмаш» — «Будаўнік» — 1:0, «Тарпеда» (Магілёў) — «КІМ» — 0:0.

Турнірная табліца чэмпіянату сярод каманд першай лігі набыла пасля гэтага наступны выгляд:

	В	Н	П	М	А
Дынама Мн.	4	1	0	12— 1	9
КІМ	3	1	1	10— 4	7
Дынама Бр.	3	1	1	8— 2	7
Трактар	3	1	1	3— 2	7
Днепр	3	0	2	8— 2	6
Хімік	3	0	2	8— 8	6
Ведрыч	2	2	1	6— 5	6
Тарпеда Мг.	1	4	0	5— 4	6
Гомсельмаш	1	3	1	3— 7	5
БелАЗ	2	0	3	5— 7	4
Будаўнік	2	0	3	5— 8	4
Металург	1	2	2	6— 7	4
Тарпеда Мн.	1	2	2	4— 6	4
Шахцёр	1	0	4	5—10	2
СКБ «Лакаматыў»	1	0	4	4—13	2
Абутнік	0	1	4	0— 5	1

Спіс бамбардзіраў першынства ўзначалілі футбалісты Эдуард Дземенкавец («КІМ») і Андрэй Скарабагацька («Днепр»), якія забілі па чатыры мячы.

Шосты тур нацыянальнага чэмпіянату — у суботу, 9 мая.

НАДВОР'Е

8 мая

Сёння ўдзень па рэспубліцы чакаецца воблачнае з праясненнямі надвор'е. Яно абумовіцца праходжаннем франтальнага раздзелу, на большай частцы тэрыторыі пройдуць невялікія дажджы. Тэмпература паветра ў Гродна, Віцебску — 13—15, Магілёве, Мінску — 15—17, Брэсце — 17—19, Гомелі — 18—20 градусаў цяпла.

У наступныя двое сутак: 9 мая месцамі па рэспубліцы, 10-га — удзень у заходніх раёнах кароткачасовыя дажджы. Тэмпература паветра ўначы 4—9, удзень 9 мая — 13—18 градусаў цяпла, 10-га 15—20 градусаў вышэй нуля.

Л. САНКЕВІЧ, інжынер-сіноптык.

Заапарк у кватэры

▲ Пры рэзкім паніжэнні тэмпературы або скразняку пакаёвыя птушкі лёгка прастуджваюцца і могуць захварэць запаленнем лёгкіх. Прыкметы хваробы: цяжкае паскоранае свісцячае дыханне, кашаль, надзьмуты выгляд, адмова ад ежы.

Птушку неабходна змясціць у сухое цёплае памяшканне і звярнуцца да ветэрынарнага ўрача.

▲ Пры кармленні рыб сухім кормам вада ў акварыуме іншы раз пачынае мутнець і загнівае. Гэта адбываецца таму, што назапашваецца вельмі шмат арганічных рэштак, якія гніюць.

Ваду трэба змяніць і добра прамыць расліны і пясок, бо ў іх могуць знаходзіцца рэшткі корму.

Рэгулярна ўбірайце недаедзены корм, і вада заўсёды будзе чыстай і празрыстай.

Іншы раз на паверхні вады ўтвараецца белаватая або з металічным адценнем плёнка.

Асцярожна накрыйце ўсю паверхню вады акварыума мяккай паперай і затым зніміце яе за два суседнія канцы.

▲ Не здзіўляйцеся: сярод жыхароў дамашніх жывых куткоў даволі часта сустракаюцца вужы і полазы. Людзі, не знаёмыя з гэтымі жывёлінамі блізка, звычайна ставяцца да іх з непрыязнасцю. Але гэта прадузятыя адносіны. Вужы і полазы вельмі цікаўныя жывёліны, а па разнастайнасці і прыгажосці афарбоўкі, пластычнасці і элегантнасці рухаў мала хто можа параўнацца з імі. Пры ўмелым утрыманні і добрым доглядзе яны жывуць у доме шмат гадоў. Яны прывыкаюць да людзей, пазнаюць сваіх гаспадароў і дастаўляюць ім нямала прыемных хвілін.

Калі ў вас няма ўпэўненасці ў тым, што змяя адносіцца да групы неядавітых, ні ў якім разе не пасяляйце яе ў сваім доме.

Вужы любяць купацца і шмат п'юць, таму ў тэрарыуме, дзе ўтрымліваюцца гэтыя жывёліны, заўсёды павінен быць дастатковых памераў вадаём са свежай вадой.

Лінька—добры паказчык таго, здаровая жывёліна ці не. Нармальная скура павінна злазіць амаль уся цалкам, выварочваючыся «панчохай». Калі скура пры ліньцы рвецца, сходзіць кавалкамі, ваш выхаванец нездаровы.

Незвычайная сасна

Гэта вечназялёнае хвойнае дрэва дасягае часам 40-метровай вышыні і мае доўгую сіне-зялёную цвёрдую іглiцу, якая трымаецца на дрэве два-тры гады. У народнай медыцыне розных краін шырока прымяняюцца сасновыя пупышкі, іглiца і смалажывіца.

Сасновыя пупышкі збіраюць ранняй вясной (у сакавіку-красавіку), у гэты час яны пачынаюць набухаць, і іх трэба паспець сабраць да пачатку росту. Іх лепш збіраць у маладым сасновым бары ці па лесасеках. Сабраныя пупышкі трэба сушыць у цёплым памяшканні, якое добра праветрываецца, і захоўваць у закрытых банках на працягу года.

Пры бранхітах як кровасцынальны і дэзінфіцыруючы сродак прымяняюць настой з 50 грамаў сухіх сасновых пупышак, залітых дзвюма шклянкамі кіпню. Настойваюць у цёплым месцы дзве гадзіны. З працэджанай вадкасці і 500 грамаў цукру можна зварыць сіроп, які рэкамендуюць дзецям па пяць сталовых лыжак у дзень.

Пры кашлі, прастудных захворваннях і катарах верхніх дыхальных шляхоў рэкамендуюць 10 грамаў сасновых пупышак адварыць на працягу 10 хвілін у шклянцы вады. Настойваць, ахутаўшы, дзве гадзіны, затым працадзіць. Прымаць па адной сталовай лыжцы тры-чатыры разы ў дзень.

Пры насмарку, кашлі і іншых хваробах дыхальных шляхоў раім адварыць тры сталовыя лыжкі сасновых пупышак у каструлі і дыхаць над парай, ахутаўшыся. Пасля такой працэдуры дзве-тры гадзіны на вуліцу выходзіць нельга.

Пры бранхіяльнай астме, коклюшы, бронхаэктазіі рэкамендуем збор з сасновых пупышак, трыпутніку, падбелу (1:1:1). Чатыры чайныя лыжкі збору на шклянку халоднай вады. Настойваць дзве гадзіны, затым гатаваць пяць хвілін, пасля чаго працадзіць. Прымаць адну шклянку на працягу дня за тры прыёмы.

Пры рэўматызме і скурных захворваннях трэба прыгатаваць для ванны адвар з 500 грамаў сасновых пупышак, якія варыць на працягу 30 хвілін у пяці літрах вады. Дабаўляюць адвар, прымаючы ванну.

Для лячэння і прафілактыкі цынгі свежую іглiцу гатуюць 20 — 40 хвілін у невялікай колькасці вады, затым дабаўляюць ваду да 5—10-разовай колькасці (для паляпшэння смаку можна дабавіць цукар, лімонную кіслату), затым настойваюць у закрытай пасудзіне дзве-тры гадзіны, і п'юць па паўшклянкі ў дзень.

Бульба

Гэты прышэлец з Паўднёвай Амерыкі доўгі час лічыўся ў Еўропе ядавітай раслінай, і не без прычыны: у ёй утрымліваецца, асабліва ў недаспелых клубнях, ядавітае рэчыва саланін. Удзячнасці нашчадкаў і помніка ўдастоіўся вынаходлівы французскі аптэкар XVIII стагоддзя Антуан Пармацье. Засадзіўшы ўчастак зямлі бульбай, ён паставіў вакол шыльды з надпісам: «Кожны, хто асмеліцца выкрасці каштоўны клубень, будзе аштрафаваны!»

Пагроза, як ён і меркаваў, прывяла да адваротнага, але жаданага выніку. Навакольныя сяляне выкрадалі забароненыя плады, пачалі іх есці і саджаць на сваіх землях. Рускія сяляне называлі бульбу «чортавым яблыкам» і насуперак царскім указам учынялі «бульбяныя бунты», не жадаючы вырошчваць гэты прадукт, які, як аказалася, не толькі корміць, але і лечыць.

У бульбе ўтрымліваюцца розныя рэчывы, якія аказваюць фармакалагічнае ўздзеянне: акрамя крухмалу, бялку і тлушчу, у ёй ёсць шчаўевая, лімонная, яблычная і іншыя арганічныя кіслоты, калій, фосфар, кальцый, жалеза, вітаміны групы B, C, PP, K, E, H, саланін, амілавы спірт і іншыя карысныя для арганізма рэчывы. Вараныя клубні аказваюць мачагоннае і слабіцельнае дзеянне: у расцёртым выглядзе яны (дакладней, гарачая пара ад іх) служаць даволі эфектыўным інгаляцыйным сродкам пры захворваннях органаў дыхання. Гіпертонікам раім ужываць печаную бульбу (з лупінамі).

Сок сырых клубняў нармалізуе кіслотнасць страўнікавай сакрэцыі, рэгулюе функцыі кішэчніка і ліквідуе запоры, аказвае процізапаленчае дзеянне, дапамагае пры гастрытах і дзякуючы ацэцілхаламіну, які ў ім утрымліваецца, — пры частых галаўных болях. Ён спрыяе паскоранаму загойванню язваў пры язвеннай хваробе страўніка і дванаццаціперснай кішкі. Паколькі ў хранічных хворых звычайна бываюць абвастрэнні вясной і ўвосень, рэкамендуем з мэтай іх папярэджвання перад надыходам адпаведнай пары года піць бульбяны сок на працягу двух тыдняў двойчы ў дзень па 1/2 шклянкі перад ядой. Лепшае дзеянне аказвае свежы сок. Прыгатаваць яго няцяжка. Абабраныя клубні прапускаюць праз мясарубку ці нацiраюць на тарцы. Здробненую масу выціскаюць і атрыманы сок працэджваюць.

У кітайскай народнай медыцыне бульбу ўжываюць пры энцэфалітах і скурных захворваннях. Пласцінкі сырой бульбы накладваюць на скуру ў месцах паражэння; асабліва эфектыўнае дзеянне яны аказваюць пры некаторых формах экземы.

(«РІА»—«Вега»).

Цукру—мінімум

Рэкамендацыі, як перапрацаваць ураджай з мінімальнай колькасцю цукру, заўсёды прыцягваюць увагу чытачоў. Запішыце яшчэ адзін рэцэпт. З яго дапамогай вы зможаце назапасіць на зіму вельмі смачных парэчак.

Вымыйце ягады, адкіньце на друшлак і дайце абсохнуць, а затым перасыпце ў каструлю і пакладзіце сюды ж цукровы пясок (150—200 г на кожны кілаграм парэчак). Пасля гэтага дабаўце кіпень — па 200 мл на кілаграм ягад, давядзіце да кіпення і адразу ж расфасуйце ў слоікі, напоўніўшы іх даверху. Закрыйце слоікі так, каб не было доступу паветра, перавярніце іх уверх дном, пакуль яны не астынуць, а пасля гэтага можаце захоўваць. Лепш за ўсё — у халодным і цёмным месцы.

Як бачыце, цукру патрэбна вельмі мала, затое ягады захоўваюцца цудоўна і смак у такой загатоўкі выдатны.

Столькі ж цукру на кожны кілаграм працёртых ягад патрэбна, калі вы прыгатуеце пюрэ з чорных парэчак, толькі не забудзьце ягады прамыць і прасушыць, перш чым прапусціць іх праз сокавыціскалку. Масу, перамяшаную з цукрам, разлажыце ў слоікі, пакінуўшы свабодным, прыкладна сантыметр да верху, закрыйце і стэрылізуйце, пасля чаго захоўвайце ў цёмным і халаднаватым месцы. Выдатны вітамінны дэсерт на зіму! Вельмі смачна, калі масу змяшаць з пюрэ з маліны ці іншых ягад.

ПРАГРАМА ТЭЛЕ-ПЕРАДАЧ

11 мая — ПАНЯДЗЕЛАК

Беларускае тэлебачанне

16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне — школе. Беларуская мова. 1-ы клас. «Вясна-вясняначка ідзе».
16.50. Экран дзіцячага фільма. «За лясамі, за гарамі».
18.00. «А старыя людзі казалі...». Тэл. дак. фільм.
18.25. Якія мы гаспадары? Народнае прадпрыемства «Бабруйскдрэў».
19.00. Абласныя навіны (Брэст).
19.10. Наш каментарый. «Суседзі па камунальнай кватэры».
19.20. Студыя «Мэта».
20.20. Першая васна фермераў Палазер'я.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Аўтарскі вечар кампазітара З. Яўтуховіча (паўтор).
22.25. Спартыўны тэлекур'ер.
22.45. НІКа.
23.00. Кінфэскінг. «Атлеты» у Францыі.

І канал. Астанкіна

7.00. Мультфільмы.
7.35. Авіяцыйна-спартыўнае свята.
8.35. Эльдарада.
9.05. Рок-урок.
9.55. Пад знакам «пі».
10.25. Формула С.
11.25. ІХ Міжнародны фестываль тэлепраграм народнай творчасці «Вясёлка».
11.45. Марафон-15.
12.35. «Багатыя таксама плачуць». Маст. фільм (Мексіка).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. «Чырвоная імперыя». Дак. фільм (Вялікабрытанія). Фільм 5-ы «Патрыёты».
15.20. Фільм — дзецям «Не адлятай, зямлянін».
15.55. ТБ-«Нява». «Хто з намі?» Перадача 11-я.
16.15. Фільмы рэжысёра Р. Чухрая. «Дрыгва». 1-я і 2-я серыі.
18.20. Мультфільм.
18.30. Тэатральныя сустрэчы.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «...Усё любоў».
21.45. Футбол. На шляху да Уэмблі. Фінал кубка Англіі. Ліверпуль — Сандэрленд. Перадача з Англіі. У перапынку (23.00) — Навіны.
0.10—1.05. Джазавыя партрэты. «Мальбара супер бэнд».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.50. Першы тайм.
8.35. Пад знакам рыбы.
8.50. «Тэхналогія чалавечнасці» (Аб правах псіхічна хворых у ЗША).
9.20. «Дзіцячыя мары». Прэм'ера шматсерыйнага фільма (Францыя). 2-я серыя.
10.10. «Скрыпач». В. Грацыкоў. Відэафільм. Фільм 3-ці.
11.05. Дыялогі дылетанту.
11.35. Мульці-пульці.
11.45. Тэл. тэатр Расіі. «Сакрэт... ты тэатра Камала».
13.00. Весткі.
13.20. «Сентыментальнае падарожжа на бульбу». Маст. фільм.
14.45. М. Ардаў. «Малюнкі з натуры».
15.20. «Бурда модэн» прапануе...
15.50. Дак. панарама. «Руская».
17.50. Спявае Булат Акуджава.
18.05. «Санта-Барбара». 42-я серыя.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Музыка ў стылі «пепсі».
20.30. Троіцы будзеш? Гутарка пісьменніка М. Мішына і А. Кабакова з Ю. Ростам.
21.00. Пятае кола.
23.10—23.40. Сола № 3. Паэт Цімур Кібіраў.

12 мая — АЎТОРАК

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Мастак з Кунгура». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне — школе. Беларуская мова. 1-ы клас.
9.15—11.30. «Запомніце мяне такой». Тэл. маст. фільм. 1-я і 2-я серыі.
16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 7-ы клас.
17.05. Мультфільмы.
18.00. Тэл. дак. фільм «Дарога».
18.25. Студыя «Мэта». Праблемы выкладання гісторыі ў навучальных установах.
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Наш каментарый.
19.15. Фільм-канцэрт.
19.40. Эканамічная хваля. Прыватызацыя дзяржаўнай маёмасці ў рэспубліцы. Прамая лінія.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. «Ціхмяныя могілкі». Маст. фільм.
23.10. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільмы.
8.30. «Прывал вандроўнікаў». Маст. фільм 1-я серыя.
14.00. Навіны.
14.25. Урокі Вольгі Івановай.
14.40. «Кватэра». Маст. фільм.
15.55. Мультфільм.
16.15. Дзіцячы музычны клуб «440 герц».
17.00. Навіны.
17.20. НЭП.
17.50. Футбольны агляд.
18.20. «Прывал вандроўнікаў» Маст. фільм. 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Новая студыя» прадстаўляе: «Сітуацыя», «Мантаж», «Рэха», «АТВ-брокер».
24.00—1.15. «Кватэра». Маст. фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Тэма з варыяцыямі. «Дзень нараджэння Расіні».
8.05. Французская мова. 1-ы год навучання.
8.35. Вольны час. «Кветкі ў доме».
8.50. Французская мова. 2-гі год навучання.
9.20. У свеце жывёл.
10.20. Белая варона.
11.05. Паралелі. «Метад Ельчанінава».
11.50. «Санта-Барбара». 42-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00—13.20. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Педагогіка для ўсіх. «Звычайная школа ў спальным раёне».
15.45. Студыя «Рост», «Тон-лабірынт».
16.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Шляхі і раздарожжы».
17.45. Праграма «Ключ».
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Палітаддзел.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Санта-Барбара». 43-я серыя.
20.20. «Дрэздэн». Тры старонкі». Тэлефільм.
20.30. На рагу «Правды» і Ямскога поля. «Руская культура - год за годам».
20.45. Тэатральны раз'езд. Дзве прэм'еры. Балеты «Руслан і Людміла» і «Травіята».
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30—1.00. «К-2» прадстаўляе: праграму «Наш год» і фільм-канцэрт А. Градскага.

13 мая — СЕРАДА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Карнавал у Венецыі». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне—школе. Беларуская літаратура. 7-мы клас.
9.30. Студыя «Мэта». Літаратурны тэлечасопіс «Вобраз» (паўтор).
16.30. Навіны.
16.35. Для дзяцей. Г.-Х. Андэрсен. «Салавей». Спектакль Дзяржаўнага тэатра лялек Рэспублікі Беларусь.
17.20. Мультфільм.
18.00. «Свет у гліне». Кінанарыс.
18.15. Крэдыты і рынак. Пра дзейнасць Белпрамбудбанка.
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Наш каментарый.
19.15. Наша прозвішча — Кузняцовы. Перадача 1-я. Сямейны дзіцячы дом.
19.50. Фестываль мастацтваў «Мінская вясна».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Фестываль мастацтваў «Мінская вясна».
22.20. Гандбол. Фінал кубка ІГФ.
23.00. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільм.
7.45. Дзіцячы музычны клуб «440 герц».
8.30. «Прывал вандроўнікаў». Маст. фільм. 2-я серыя.
17.00. Навіны.
17.25. Мультфільм.
17.35. Тэатр-92. «Наўруз».
18.35. «Прывал вандроўнікаў». Маст. фільм. 2-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Тэма.
21.25. Фермата.
21.55. Тэл. знаёмствы. Урмас От гутарыць з Я. К. Лігачовым.
23.00. Навіны.
23.25. Машына часу.
0.30. «Толькі ў мюзік-холе». Маст. фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Чалавек-невідзімка». Ілюзіяністка Л. Раціяні.
7.35. Мульці-пульці. «Каменная кветка».
8.05. Нямецкая мова. 1-ы год навучання.
8.35. Вольны час. «Дамашні клуб».
8.50. Нямецкая мова. 2-гі год навучання.
9.20. Мульці-пульці. «Верабейка».
9.30. Дзіцячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).
10.30. Рэтра. Вечар Мікалая Нікіцкага.
11.20. Руская мова.
11.50. «Санта-Барбара». 43-я серыя.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Перадача аб адкрыцці парку Еўра-Дыснейленд у Парыжы.
16.15. Тэлеагляд. «Далёкі Усход».
17.00. Т. Ін. Ка.
17.15. Белая варона. Дайджэст з лепшых перадач.
18.00. Чэмпіянат Расіі па футболу. «Асмарал» (Масква)—«Тарпеда» (Масква). 1-ы тайм.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Асмарал» (Масква)—«Тарпеда» (Масква). 2-гі тайм.
20.15. «РТР—год за два».
20.55. Без рэтушы. А. Папцоў у прэс-цэнтры «Рэспубліка».
22.00. Весткі.
22.20. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
22.50. Канцэрт Патрысіі Каас.

14 мая — ЧАЦВЕР

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Музыка Мравінскага». Фільм-канцэрт.
9.10. «Валодзькава жыццё». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Тэлебачанне—школе. Гісторыя Беларусі. 10-ы клас.
17.05. Мультфільмы.
17.35. Творы В. Моцарта выконваюць школьнікі.
18.00. «Прыроды храм нерукатворны». Дак. фільм.
18.30. Факты і меркаванні. «Пошукі новага».
19.00. Абласныя навіны. (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.15. Наша прозвішча—Кузняцовы. Перадача 2-я. Сустрэча праз два гады.
20.00. Тыдзень беларускага ўрада. Служба інфармацыі Савета Міністраў паведамляе...
20.25. Студыя «Мэта». Паэтычная гасцёўня. Новыя вершы С. Грахоўскага.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок» прадстаўляе... Студыя «КіТ».
23.30. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільмы.
8.20. «Прывал вандроўнікаў». Маст. фільм. 3-я серыя.
9.30. П. І. Чайкоўскі. «Успаміны пра Фларэнцыю».
10.05. «Гары, гары, мая зорка». Дак. фільм.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. У свеце жывёл (з сурдаперакладам).
12.00. Спявае Марына Капура.
12.25. Паненка Ялта.
13.10. Блакнот.
13.15. Тэлемікст.
14.00. Навіны.
14.25. «Мастацтва Жостава». Дак. фільм.
14.45. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 1-я серыя.
16.00. Мультфільм.
16.15. Разам з чэмпіёнамі.
17.00. Навіны.
17.20. Зямля і воля.
17.50. ...Да 16 і старэйшым.
18.30. «Прывал вандроўнікаў». Маст. фільм. 3-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.35. «Музычны падворак». Забаўляльная перадача з Аўстрыі.
22.00. Чорная скрыня.
22.40. Вячэрні альбом.
23.00. Навіны.
23.25. Дзевятка.
23.55. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 1-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Расійскае бюро падарожжаў.
8.05. Іспанская мова. 1-ы год навучання.
8.35. Вольны час. «Увага: здымаю!»
8.50. Іспанская мова. 2-гі год навучання.
9.20. «Бурда модэн» прапануе...
9.50. Мульці-пульці. «Дзедава дудачка».
10.00. Без рэтушы.
11.00. «Праверка на дарогах». Маст. фільм.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00—13.20. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Дзіцячая гадзіна (з урокам нямецкай мовы).
16.15. Візаві.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. «Засталіся там». Расказ пра лёсы савецкіх воінаў, якія трапілі ў палон у Афганістане.
17.45. Прадпрымальніцтва і традыцыі. «Кіно ўчора і сёння». Перадача 1-я.
18.00. Парламенцкі веснік.
18.15. Студыя «Нотабене».
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Праграма «ЭКС».
19.40. «Санта Барбара». 44-я серыя.
20.30. Хрона. У свеце аўта-матаспорту.
21.00. Пятае кола.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
23.00. Пятае кола. Працяг.

15 мая — ПЯТНІЦА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Кузня». Кінанарыс.
9.00. Тэлебачанне — школе. Гісторыя Беларусі. 10-ы клас.
9.30. «Валодзькава жыццё». Маст. фільм 2-я серыя.
16.30. Навіны.
16.35. Экран дзіцячага фільма. «Магія чорная і белая».
17.50. «Ліса». Мультфільм.
18.00. «Дзівосныя азёры». Кінанарыс.
18.15. Вёска: клопат пра будучыню. Валожынскі раён.
19.00. Абласныя навіны (Магілёў).
19.10. Наш каментарый. «Прывіднае багацце».
19.15. Прафсаюзы: праблемы, каментарыі.
19.35. Закрыццё фестывалю мастацтваў «Мінская вясна».
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. Тэлебіржа.
21.40. Закрыццё фестывалю мастацтваў «Мінская вясна».
22.40. НІКа.

І канал. Астанкіна

5.00. Раніца.
7.35. Мультфільмы.
8.15. ...Да 16 і старэйшым.
8.55. «Прыгажосць прамяністая». Тэлефільм.
10.00. Брэйн рынг.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.25. Клуб падарожнікаў (з сурдаперакладам).
12.15. С. Пракоф'еў. Саната для віяланчэлі і фартэпіяна. Выконваюць Н. Гутман і С. Рыхтэр.
12.55. «Права на міласэрнасць». Дак. фільм.
13.15. Блакнот.
13.20. Брыдж.
13.45. Бізнес-клас.
14.00. Навіны.
14.20. «Падарунак меламану». Спявае Асмік Папян.
14.50. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 2-я серыя.
16.00. Вобраз.
17.00. Навіны.
17.25. Мультфільм.
17.40. Чалавек і закон.
18.20. Фільм — дзецям «Эміль з Ленебергі». (Швецыя). 7-я серыя.
18.45. «ВіД» прадстаўляе: «Поле цудаў».
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «ВіД» прадстаўляе. У перапынку (23.00) — Навіны.
0.15—1.25. «Шукайце жанчыну». Маст. фільм. 2-я серыя.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
8.20. Англійская мова. 1-ы год навучання.
8.50. Вольны час. «Сябры нашы, кошкі».
9.05. Англійская мова. 2-гі год навучання.
9.35. Мульці-пульці.
9.45. «К-2» прадстаўляе: «Кінограф», «Абзац», «3, 2, 1» і маст. фільм «Кома».
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00—13.20. Весткі.
15.00. Там-там-навіны.
15.15. Першы тайм.
15.30. Азірніся, Расія... Частка першая «Злачынства».
16.15. Прастора плюс.
16.45. Т. Ін. Ка.
17.00. Адкрыты свет.
17.45. М-трэст.
18.00. Так і жывём.
18.45. Праграма «ЭКС». Экран крымінальных паведамленняў.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. Залатая шпора.
20.00. Момант ісціны. На пытанні адказвае А. Няўзораў.
20.55. «Магі» (Францыя). Фільм 11-ы «Акорды неўпапад».
21.25. На сесіі ВС Расійскай Федэрацыі.
22.00. Весткі.
22.20—1.00. Вячэрні салон. Культурна-забаўляльная праграма.

16 мая — СУБОТА

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.40. «Пяюць сярэбраныя трубы». Фільм-канцэрт.
9.00. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
19.00. Панарама.
19.25. Тэлемарафон «Выратуем дзяцей».
23.00. НІКа.
23.15. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Восем з паловай» (Італія). 1-я серыя.

І канал. Астанкіна.

6.30. Суботняя раніца дзелавога чалавека.
7.35. Мультфільмы.
8.10. НЛА: Неаб'яўлены візіт.
8.40. ЭХ. Экалагічная хроніка.
8.55. Радыё «Труба».
9.25. Цэнтр.
10.05. Відавочнае — неверагоднае.
10.45. Тры сустрэчы з Віктарам Астаф'евым. Перадача 3-я «Як жыць?..»
11.35. Музычны кіёск.
12.05. Палітра.
12.45. Шоу маладых артыстаў аперэты.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. «Чырвоная імперыя». Дак. фільм. (Вялікабрытанія). Фільм 6-ы «Тыя, што засталіся жывымі».
15.25. Маст. фільм «Пра дружбу і нядружбу».
16.25. Тэлескоп.
17.10. Чырвоны квадрат.
17.50. Прэзентацыя праграм тэлекампаніі «Сентрал тэлевіжн» (Англія).
18.05. «Пчала Мая». Мультфільм.
18.30. «Чалавек, як мора». Маст. фільм. 1-я серыя.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. «Чалавек, як мора». 2-я серыя.
22.00. Пад знакам задыяка. «Цялец». У перапынку (23.00) — Навіны.
23.50—0.50. «Шостая запалка». Маст. фільм з серыі «Дэрык» (Германія).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. «Бруна Рэйтэр паедзе апошнім».
8.00. Баскетбольны агляд НБА.
8.30. Непазнаны Сусвет.
9.15. Эскулап.
9.25. Калі вам за...
10.00. Відэаканал «Плюс адзінаццаць».
12.00. Кола агляду. Перадача аб адкрыцці Еўра-Дыснейленда ў Парыжы.
13.00. Весткі.
13.20. «Кароль Лір». Маст. фільм. 1-я серыя.
14.30. Мастацтва адлюстравання. Адкрыццё выстаўкі маладых мастакоў у галерэі сучаснага мастацтва «М'АРС».
15.00. Вялікае невядомае. Алемдар Караманаў.
16.15. Пілігрым. Расійскае бюро падарожжаў.
17.00. Складчына.
17.40. Парламенцкі веснік.
17.55. Балет Санкт-Пецярбурга. Прэзентацыя фільма - балета «Апошняя тарантэла».
19.00. Кантрасты.
19.40. Свята кожны дзень.
19.50. Музыка ў стылі «пепсі».
21.30. Рэтра-студыя.
22.00. Весткі.
22.25. Зусім сакрэтна. Крымінальны канал.
23.15. Праграма «А».

17 мая — НЯДЗЕЛЯ

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Фантазія». Кінанарыс.
8.55. Паказвае Гомель.
9.55. Латарэя аўтографаў.
10.50. Футбол-92. 1. Чэмпіянат Беларусі. «Дынама» (Брэст) — «Дынама» (Мінск). 2. Вынікі тура.
12.45. «Гэта атрымалася само па сабе». Творчы партрэт мастачкі Г. Гаравой.
13.00. НІКа. Нядзельны дадатак.
13.45. «Бабульчын урок». Мультфільм.
13.55. А. Кертас. «Яны любілі яго». Спектакль Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы.
15.40. Белыя і чорныя.
16.15. Студыя «Мэта». Вечарына паэтэсы Л. Паўлікавай-Хейдаравай (паўтор).
17.40. «Дзякуй вам, людзі!» Вечар у Палацы культуры прафсаюзаў рэспублікі, прысвечаны Тыдню міласэрнасці і здароўя.
18.20. Мінская брама. Канцэрт Дзяржаўнага аркестра духавых інструментаў «Няміга».
20.00. Панарама.
20.25. «Той, што ходзіць у цемры, не ведае, куды ідзе...» Тэл. дак. фільм.
20.40. Калыханка.
21.00—22.10. «Сінема» прадстаўляе: маст. фільм «Восем з паловай» (Італія). 2-я серыя.

І канал. Астанкіна

6.00. Гадзіна сілы духу.
7.00. Рытмічная гімнастыка.
7.30. Тыраж «Спортлато».
7.45. Спорт для ўсіх.
8.15. Раным-рана.
8.55. Магчыма ўсё.
9.25. Ранішняя зорка.
10.15. Пад знакам «пі».
10.55. ІХ Міжнародны фестываль тэлепраграм народнай творчасці «Вясёлка».
11.20. Авіякасмічны салон.
11.35. Новае пакаленне выбірае...
12.30. Народныя казкі і прытчы розных краін. «Як на Дамініцы пачаліся разводы» (Дамініка).
12.35. «Багатыя таксама плачуць» Маст. фільм (Мексіка).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.20. Дыялог у прамым эфіры.
15.00. Клуб падарожнікаў.
15.50. Народныя мелодыі.
16.05. Панарама.
16.45. Тэлелоцыя.
16.55. Уолт Дысней прадстаўляе...
17.45. Навіны.
18.00. ТБ — «Нява». «Хто з намі?» Перадача 12-я.
18.20. Тэлекампанія «Астанкіна» прадстаўляе праграмы «Сентрал тэлевіжн» (Англія). Мастацкі фільм «Багдадскі злодзей»; музычная праграма «Стылі спеп».
21.00. Вынікі.
21.45. VII тэл. конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні «Ялта-92».
23.00. Навіны.
23.25. «Уся улада любві». Дак. фільм.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Дак. панарама. «Помні», «Зачараваныя жыццём».
8.00. Тэлеасамблея.
8.45. Хочаце—верце...
9.15. Тэма з варыяцыямі. Лірыка на фоне італьянскага доміка. Перадача 3-я.
10.00. «Суперкніга». Мультфільм. 12-я серыя.
10.30. Аты-баты...
11.00. Акцыя «Пелікан». Дабрачынны канцэрт.
12.00. Чэмпіянат свету па баскетболу сярод прафесіяналаў НБА.
13.00. Весткі.
13.20. «Кароль Лір». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.30. Вольны час. «ТБ-атэлье».
14.45. Чэмпіянат свету па аўтагонках у класе формула-1. Трансляцыя з Італіі.
17.00. Чэмпіянат Расіі па футболу. «Асмарал» (Масква) — «Спартак» (Масква).
18.40. «Дзягілеву прысвячаецца». Адкрыццё фестывалю ў Ноўгарадзе.
19.00. Весткі.
19.20. Свята кожны дзень.
19.30. «Джынджэр і Фрэд». Мастацкі фільм.
21.40. Тварам да Расіі.
22.00. Весткі.
22.20. Спартыўная карусель.
22.30. Маскі-шоу.
23.00. Рок-кафэ.

Самы вялікі выхадны ў гісторыі Беларусі мы перажылі. Для друку ж ён зноў працягваецца: у паштавікоў 9 мая зноў выхадны, а значыць, і «Звязда» не выйдзе ў гэты дзень. Наступны нумар яе чытачы атрымаюць толькі 12 мая. За што просім прабачэння.

Галоўны рэдактар У. Б. НАРКЕВІЧ.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».

ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў—32-04-52, 32-41-92, навін—32-15-02, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91.

ПА НУМАРУ ДЗЯЖУРЫЛІ: член рэдакцыйнай калегіі Уладзімір Гойтан, намеснік адказнага сакратара Віктар Краўчанка, старшы карэктар Ала Сабалеўская.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Тыраж 81.098. Індэкс 63850. Зак. № 90. Выходзіць 250 разоў на год. Нумар падпісаны ў 21.05.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

САДОВАЯ МЭБЛЯ

Шэзлонгі

Самы просты робяць з каркасаў старых раскладушак (мал. а). Трубчастыя дэталі шэзлонга злучаюцца дзюралюмініевымі (стальнымі) стрыжнямі-ўкладышамі і замацоўваюцца заклёпкамі. Укладышы робяць таксама з адрэзкаў труб.

Сядзенне некалькі расшырана (да 740 мм) за кошт устаноўкі двух укладышаў у вузкіх баках. П-падобны элемент жорсткасці, зняты з каркаса раскладушкі, абавязковы.

Шарнірныя злучэнні ў шэзлонгу фіксуюцца гэтак жа, як і ў раскладушцы, але зубчастую рэйку ставяць больш моцную.

Стандартнае палатно раскладушкі скарачаюць, у краі ўстаўляюць стальны дрот і па ўсяму перыметру палатна мацуюць расцягваючыя спружыны.

Размеры шэзлонга і мэблі разлічаны на чалавека сярэдняй камплекцыі пры росце 180 см.

Каркас і спружыны шэзлонга пакрываюць атмасфераўстойлівым бясколерным лакам з алюмініевай пудрай.

Заўвага. Алюмініевую пудру дадаюць у лак непасрэдна перад фарбаваннем. Лак з алюмініевай пудрай, які прастаяў некалькі гадзін, не дае якаснай бліскучай паверхні.

Драўляны шэзлонг робяць з дубовых або букавых рэек сячэннем не менш чым 25×45 мм. Агульны выгляд і вузлы злучэнняў паказаны на мал. б.

Рэйкі, калі неабходна, таніруюць марылкай і пакрываюць атмасфераўстойлівым лакам.

Да палатна шэзлонга па вузкіх краях прышыты дзве кішэні, бакавыя краі падшыты. Кішэні надзяваюцца на закругленыя крайнія рэйкі.

На мал. а, б паказаны шэзлонгі са стальных водаправодных труб дыяметрам 1/2 і 3/4 дзюйма, якія можна аплесці пластыкавым шнурам, палосамі са штучнай скуры, прагумаванай тканіны, шчыльнай кіпернай стужкай і да т. п.

Трубы згінаюць так, як паказана на чарцяжы, на спецыяльным гібачным станку. У хатніх умовах для згінання труб прымяняюць простае прыстасаванне, паказанае на мал. 87, в. Зварваюць трубы тэрмітным алоўкам.

Мэбля для сада з самаробнага шклапластыку будзе асабліва прыгожай, калі яе паверхню абклеіць каляровай тканінай або пафарбаваць. Такая мэбля служыць дастаткова доўга.

Аснову шклапластыкавай мэблі зварваюць са стальнога прута або труб малога дыяметра.

Для табурэткі са стальнога прута (трубы) згінаюць два абручы і да іх прыварваюць тры або чатыры ножкі (мал. а).

Дакладна па знешняму контуру верхняга абруча выразаюць чатыры-пяць кругоў са шклотканіны. Яшчэ два кругі выразаюць з радыусам на 7—8 см большым, чым у папярэдніх. Калі задумана зрабіць табурэтку з дэкаратыўным верхам, то выразаюць з каляровай тканіны яшчэ адзін круг вялікага размеру.

Рыхтуюць гліняную загатоўку ледзь выпуклага профілю (мал. 6), пакрываюць яе раздзяляльным слоем (гл. раздзел «Гасцінская»).

Першым накладваюць на загатоўку сухі слой з каляровай тканіны або першы вялікі круг. На яго — добра прамазаны лакам другі вялікі круг. Прычым лакам прапітваюць толькі сярэдзіну, пакідаючы непрамазанымі краі шырынёй 7—8 см. Затым накладваюць змочаныя лакам малыя кругі, кожны раз добра прыкатваючы слой да слоя рыфленым ролікам.

Зверху на зафармаванае сядзенне ўверх ножкамі ставяць каркас. Выразаўшы вугалкамі выступаючыя краі першых слаёў і змазаўшы лакам, абгортваюць іх вакол верхняга абруча (прыклейваюць сядзенне), а затым шчыльна прыціскаюць да поўнага высыхання лаку (мал. в).

Для таго каб зрабіць крэсла, сядзенне і спінку асобна выклейваюць на загатоўках, а затым, як і ў табурэтцы, іх прыклейваюць да каркаса. Іншы раз робяць больш проста: краі абразаюць і мацуюць да каркаса алюмініевымі заклёпкамі.

«Класічнае» крэсла са шклопластыку вырабляюць па загатоўцы. Размеры загатоўкі і раскрою матэрыялу указаны на мал. 8.

Сядзенне крэсла склейваюць з 7—9 слаёў шклотканіны. Каркас зварваюць са стальнога прута дыяметрам 10 мм або водаправодных труб 1/2 або 3/4 дзюйма. Сядзенне мацуюць да каркаса алюмініевымі заклёпкамі. Шапкі заклёпак аксідзіруюць. У ніжняй частцы сядзення свідруюць 3—4 невялікія адтуліны для сцёку дажджавой вады.

Стол са шклопластыку вырабляюць гэтак жа, як і табурэт, але на роўнай загатоўцы. Каркас для стала можна склеіць з дзюралюмініевых трубак.

Даволі зручная мэбля атрымліваецца з металічнай сеткі і прута, калі выкарыстаць сетку плоскага пляцення з нержавеючага або ацынкаванага дроту з ячэйкамі 5—8 мм.

Сетку прыварваюць да сядзення і спінкі каркасаў, выробленых з прута таўшчынёй 10 мм. Яе можна замацаваць, накруціўшы канцы дроту вакол каркаса. Каб схаваць месцы злучэння сеткі і каркаса, іх абматваюць пластыкавым шнурам, стужкай і да т. п.

ДОГЛЯД ЗА СКУРАЙ ТВАРУ

Для тых, хто ў полі

Вецер і сонца сушаць скуру, якая пакрываецца заўчаснымі маршчынамі, валасы забруджваюцца ад пылу і выгараюць ад сонца.

Каб абараніць скуру ад сухасці і ад пранікнення ў поры пылу, пасля ўмывання твар трэба намазаць дзённым крэмам.

У час работы разагрэты твар нельга крапаць рукамі і мыць халоднай вадой, асабліва з мылам. Вярнуўшыся вечарам дамоў, трэба памыцца па магчымасці цёплай вадой, старанна выцерці твар і намазаць яго сыраквашай. Пры вельмі патлівай скуры ў ваду можна дабаўляць 3—5 кропель нашатырнага спірту. Добра таксама працерці твар памідорным або фруктовым сокам, а затым памыцца вадой без мыла. На ноч твар не трэба змазваць крэмам, каб даць магчымасць скуры свабодна дыхаць.

Калі вы заўважылі, што скура стала сухой, працірайце твар злёгку падагрэтым алеем.

Калі ж скура пачырванела і раздражнёная, яе нельга мазаць вазелінам і крэмамі, а трэба прыпудрываць бульбяным крухмалам.

Каб не агрубелі далоні, у скуру трэба ўціраць састаў з роўных частак гліцэрыны, адэкалону і нашатырнага спірту або мазаць на ноч рукі крэмам або якім-небудзь тлушчам.

Ад моцнага сонца валасы мяняюць свой колер, выгараюць, таму перад тым як пайсці на работу, рэкамендуецца пакрываць галаву белай тонкай баваўнянай хусткай. Пазбягайце карыстацца хусткамі з вельмі шчыльнай тканіны, каб галава не пацела. Летам мыць галаву трэба не радзей аднаго разу ў дзесяць дзён. У ваду добра дабавіць крыху воцату, яйка або, калі валасы светлыя, адвар рамонку, каб надаць ім шаўкавістасць.

У перыяд летніх работ скура на нагах пакрываецца трэшчынамі. Вечарам, вярнуўшыся з поля, на некалькі хвілін апусціце іх у таз з гарачай вадой, затым памыйце з мылам, вытрыце, патрэсканыя месцы намажце тлушчам і надзеньце баваўняныя шкарпэткі.

285 286 287 288